

Nowacki, Wojciech

Bycie ochrzczonym jako podstawa wymogu formacji doktrynalnej

Studia Teologiczne 15, 51-79

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WOJCIECH NOWACKI

BYCIE OCHRZCZONYM JAKO PODSTAWA WYMOGU FORMACJI DOKTRYNALNEJ

Treść: Wstęp. I. Istotne cechy bycia chrześcijaninem: 1. Nowe życie; 2. Lud Boży; 3. Misja ochrzczonych; 4. Uczestnictwo wiernych w potrójnej misji Chrystusa; II. Bycie chrześcijaninem w aspekcie dynamicznym: 1. Powszechne powołanie do świętości; 2. Powszechne powołanie do apostołatu; 3. Fundamentalna równość; Zakończenie.

WSTĘP

Nieustannie ponawiane wezwanie do nowej ewangelizacji, opublikowanie nowego Katechizmu Kościoła Katolickiego, a ostatnio szczególnie perspektywa Jubileuszu 2000 stanowią kontekst, w którym zagadnienie formacji doktrynalnej wszystkich wiernych nabiera nowej aktualności. Dla jego właściwego ujęcia pomocnym może okazać się refleksja dotycząca korzeni, czy podstaw, na których opiera się konieczność takiej formacji w odniesieniu do każdego ochrzczonego, czyli w jej najbardziej ogólnym i powszechnym wymiarze. W refleksji tej pragniemy opierać się przede wszystkim na dokumentach Magisterium ze szczególnym odniesieniem do dokumentów soborowych, ponieważ do Magisterium należy funkcja strzeżenia i wiernego przekazywania depozytu wiary¹.

Zagadnienie potrzeby formacji doktrynalnej podejmowane było szczególnie w kontekście roli i zadań świeckich w Kościele. Można jednak zauważyć, że w dyskusji o potrzebie formacji świeckich pojawia się wiele elementów nie odnoszących się do ich szczególnej kondycji świeckich, lecz wspólnych wszystkim wiernym jako ochrzczonym. Jeden z dokumentów dotyczący bezpośrednio formacji świeckich wprost mówi o prawie wszystkich wiernych do otrzymania właściwej formacji chrześcijańskiej, oraz o obowiązku poszukiwania takiej formacji, w celu uczestniczenia w misji, jaką Chrystus powierzył swoim uczniom².

¹ por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (KK) 25: EV 1.344-347; Sacra Congregazione per L'educazione Cattolica, *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 22.02.1976: EV 5.1766-1911, 21: EV 5.1786.

² por. Conseil pontifical pour les laics, Document *La formation des laics*, 3.10.1978: EV 6.1002-1102, 1: EV 6.1004.

Stwierdzenie to znalazło się także w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego, który w części poświęconej obowiązkom i prawom wszystkich wiernych ujął interesujące nas zagadnienie w kanonie 217 podkreślając związek między kondycją ochrzczonego a prawem do wychowania chrześcijańskiego, zaznaczając, że obejmuje ono pewną znajomość tajemnicy zbawienia³. Temat ten podejmuje Kodeks również w relacji do świeckich, którzy mają prawo i obowiązek poznawania nauki chrześcijańskiej, aby zgodnie z nią żyć, głosić ją i bronić jej⁴.

Należy więc podkreślić, że temat formacji doktrynalnej interesuje nas w odniesieniu do wszystkich wiernych, bez wchodzenia w zagadnienia szczegółowe, dotyczące szczególnych powołań czy funkcji w Kościele i w świecie. Ta perspektywa wymogów wspólnych wszystkim wiernym prowadzi do przeanalizowania, w jaki sposób postać ochrzczonego ukazana została w dokumentach Magisterialnych, aby odnaleźć tu podstawy, na których można oprzeć potrzebę i wymaganie formacji doktrynalnej.

Podjęmowana tu tematyka jest bardzo szeroka, co pociąga za sobą konieczność ujęcia syntetycznego.

I. ISTOTNE CECHY BYCIA CHRZEŚCIJANINEM

Pragnąc przeanalizować wymóg formacji doktrynalnej stawiany przez Magisterium wszystkim wierzącym zechcemy w pierwszym rzędzie ukazać w jaki sposób Magisterium, od Soboru Watykańskiego II, ukazuje samo bycie chrześcijaninem.

Należy zaznaczyć na początku, że skupiając uwagę na ochrzczonech, czy też wiernych mamy na myśli kategorię podstawową i wspólną wszystkim należącym do Kościoła. Analizując tę sytuację z uwzględnieniem jej źródła i następstw, dążąc będziemy do wskazania tego, na czym opiera się konieczność formacji doktrynalnej w wymiarze powszechnym, jak też do zarysowania jej głównych kierunków.

1. Co znaczy być ochrzczoneym?

Pierwszą i podstawową rzeczywistością, dzięki której wierny istnieje jako taki, jest sakrament chrztu. Analizując nauczanie Soboru możemy wyodrębnić następujące aspekty sytuacji w jakiej człowiek zaczyna istnieć dzięki temu sakramentowi.

1.1. Nowe życie

Sakrament ten, wyznaczając początek życia wiary i łaski, sprawia w człowieku coś tak radykalnie nowego, że można mówić o jego odrodzeniu, czy o nowym narodzeniu⁵.

Cechą charakterystyczną tego odrodzenia jest oparcie życia na innych podstawach, ponieważ wierni ponownie rodzą się do życia *nie z ginącego nasienia, lecz z niezniszczalnego, dzięki słowu Boga, które jest żywe i trwa* (1P 1,23), *nie z ciała, lecz z wody i Ducha Świętego* (por. J 3,5-6).

³ por. Codex Iuris Canonici 1983 (CIC) 217.

⁴ por. CIC 229.1

⁵ por. KK 9: EV 1.308; KK 28: EV 1.357.

Sobór zaznacza, że to nowe życie otrzymane na chrzcie nie stanowi jakiegś zdobyczy samego człowieka. Rzeczywiście, człowiek oddzielony od Boga na skutek grzechu nie mógłby nigdy osiągnąć tego nowego życia o własnych siłach. Bóg sam, z własnej inicjatywy, wychodzi człowiekowi na przeciw wzywając go do uczestnictwa w swoim, Bożym życiu. Daru tego udziela Bóg w osobie Chrystusa, który przez swoją mękę i śmierć pokonał grzech. W ten sposób człowiek, uczestnicząc w zwycięstwie Chrystusa nad śmiercią, przez Niego staje się nowym stworzeniem⁶, i jako taki przyobleka nowego człowieka. Trzeba także powiedzieć, że to odrodzenie w Chrystusie, którego doświadczają wszyscy ochrzczeni, staje się fundamentem ich podstawowej równości we wspólnej godności⁷. Należy w tym miejscu wskazać na rolę Kościoła, który słusznie może być nazywany Matką jako że przez chrzest rodzi ludzi do nowego i nieśmiertelnego życia⁸.

Dzięki temu odrodzeniu człowiek osiąga nową jakość i nowy styl życia, który jest życiem dziecka Bożego, którym zostaje obradowany dzięki łasce Ducha Świętego działającego w tym sakramencie⁹. Stając się dzieckiem Bożym, człowiek, usprawiedliwiony w Jezusie Chrystusie staje się przez chrzest uczestnikiem Bożej natury¹⁰.

1.2. Zjednoczenie z Chrystusem

Wszystko to, o czym mówiliśmy do tej pory jest możliwe dzięki temu, że przez Chrzest człowiek jednoczy się z Chrystusem i zostaje w Niego włączony¹¹, ponieważ w tym świętym obrzędzie uprzytamnia się i dokonuje nasze zespolenie ze śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa¹². W ten sposób następuje pełne i prawdziwe upodobnienie ochrzczonego do Chrystusa¹³. Wiąż, która tworzy się przez sakrament chrztu między wiernym a Chrystusem można określić jako stosunek przynależności oparty właśnie na odrodzeniu wiernego przez chrzest¹⁴.

1.3. Aspekt wspólnotowy

Odrodzenie chrzcielne nie ogranicza swoich skutków do poziomu osobistego. Upodobnienie do Chrystusa i zjednoczenie z Nim aż do stanięcia się przybranym dzieckiem Bożym pociąga za sobą skutki również na płaszczyźnie horyzontalnej. W odniesieniu do 1Kor 2,13 Sobór wskazuje, że skutkiem chrztu jest także zjednoczenie ochrzczonego w jednym Ciele wszystkich, którzy w jednym Duchu zostali ochrzcze-

⁶ por. KK 7: EV 1.296: *Syn Boży w naturze człowieczej z Nim zjednoczonej, zwyciężając śmierć przez śmierć i zmartwychwstanie swoje, odkupił człowieka i przemienił w nowe stworzenie* (por. Ga 6,15; 2Kor 5,17).

⁷ por. KK 32: EV 1.365.

⁸ por. KK 64: EV 1.440: *Kościół ..., sam także staje się Matką: przez przepowiadanie bowiem i chrzest rodzi do nowego i nieśmiertelnego życia synów z Ducha Świętego poczętych i z Boga zrodzonych.*

⁹ por. KK 11: EV I.314.

¹⁰ por. KK 40: EV I.388.

¹¹ por. KK 31: EV I.362.

¹² KK 7: EV I.297.

¹³ KK 7: EV I.279.

¹⁴ por. Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes* (DM) 21: EV 1.1164.

ni¹⁵. Nie chodzi tu oczywiście o zwykłą jedność międzyludzką. Ochrzczeni stanowią rzeczywiście jedno Ciało ponieważ przez chrzest zostają włączeni w Chrystusa i Jego Ciało, którym jest Kościół¹⁶. Istotnie, jak zaznaczył Papież, chodzi tu o Ciało Chrystusa w jego wymiarze mistycznym: *chrzest oznacza i sprawia mistyczne, ale rzeczywiste wcielenie w ukrzyżowane i zwycięskie ciało Chrystusa*¹⁷. Ponieważ to włączenie w Chrystusa stanowi pierwszy krok w życiu chrześcijańskim, którego istotnym aspektem jest przynależność do Kościoła, można słusznie uważać chrzest za bramę przez którą wchodzi oni do Kościoła¹⁸.

Należy równocześnie zauważyć, że pojęcie Ciała Mistycznego nie wyczerpuje treści wspólnotowego aspektu bycia ochrzczonym. Domaga się on ujęcia w perspektywie Ludu Bożego (jak i *communio*), którym zajmujemy się w dalszym ciągu.

1.4. Aspekt powinności

W końcu Sobór podkreśla, że chrzest pociąga za sobą nieodłącznie zobowiązanie - powinność. Istotnie, człowiek odrodzony w tym sakramencie do nowego, Bożego życia winien słowem i życiem ukazać *nowego człowieka, którego przyoblekł przez Chrzest*¹⁹. Z drugiej strony, ochrzczony, rozpoznając wielkość i znaczenie otrzymanej łaski może i powinien dążyć do doskonałości²⁰: początek nowego życia domaga się w sposób naturalny kontynuacji, czyli wzrostu tego życia. Z pewnością te dwa aspekty są ze sobą ściśle powiązane o ile jedynie stały wzrost życia łaski sprawia, że świadectwo chrześcijańskie staje się żywe i dynamiczne²¹.

Jak nauczał Paweł VI, prawda o podstawowym znaczeniu chrztu winna być wyraźnie wyakcentowana w formacji chrześcijańskiej tak, aby samo bycie ochrzczonym, wraz z tym wszystkim, co za sobą pociąga nie stało się czymś należącym jedynie do przeszłości, lecz naznaczało głęboko aktualną świadomość każdego ochrzczonego²².

¹⁵ por. KK 7: EV 297.

¹⁶ por. DM 7: EV I.1104; KK 11: EV I.313

¹⁷ Jan Paweł II, Adhortacja postsynodalna *Christifideles laici* o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie, 12.

¹⁸ por. KK 14: EV I.332.

¹⁹ DM 11: EV I.1111.

²⁰ por. Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* (DK), 7.12.1965: EV 1.1234-1318, 12: EV I.1282.

²¹ Dynamiczny aspekt chrztu podkreślono w przygotowaniach synodu o powołaniu i misji świeckich w Kościele. Wskazano między innymi, że nawrócenie chrześcijańskie, jakie dokonuje się w sakramencie chrztu nie pozostaje wyizolowanym faktem należącym do przeszłości, lecz staje się nieustannym przynagleniem do zerwania ze złem i do postępowania w upodabnianiu się Chrystusa: Sinodo dei vescovi (Segretaria generale), <<*Instrumentum laboris*>> Il tema su <<Vocazione e missione dei laici nella Chiesa e nel mondo a venti anni dal concilio Vaticano II>>, 22.04.1987: EV 10.1587-17321 (dalej: *Instrumentum laboris*), 39: EV 10.1680. Aspekt dynamiczny bycia chrześcijaninem będzie przedmiotem naszych rozważań w dalszej części tego artykułu.

²² por. Paweł VI, Litterae encyclicae *Ecclesiam suam* de quibus viis catholicam Ecclesiam in praesenti munus suum exsequi oporteat, 6.08.1964: AAS 56 (1964) 609-659: EV 2.163-210, I: EV 2.179: *Fakt otrzymania chrztu, czyli włączenia przez ten sakrament w Mistyczne Ciało Chrystusa, którym jest Kościół winien być ukazany na nowo w całej swej doniosłości, szczególnie w świadomym docenieniu swego wyniesienia, jakie winno charakteryzować każdego ochrzczonego... Bycie chrześcijaninem, otrzymanie chrztu świętego nie może być uważane za coś nieznaczącego, co można zaniedbać, winno natomiast szczęśliwie i głęboko naznaczać świadomość każdego ochrzczonego...*

W tym skrótowym spojrzeniu na nauczanie Kościoła odnośnie rzeczywistości i znaczenia sakramentu chrztu możemy dostrzec zarysowujące się zasadnicze aspekty bycia ochrzczonym, czy wiernym.

2. Lud Boży

Jak już wspomnieliśmy, chrzest pociąga za sobą włączenie ochrzczonego w Chrystusa i w Jego Ciało, którym jest Kościół²³. W ten sposób wierni stają się członkami Kościoła. W ścisłej łączności z rzeczywistością chrztu ujmowany jest fakt, że wierzący w Chrystusa tworzą wspólnotę zbawienia, czy inaczej lud należący do Boga.

Dzięki woli Bożej ludzie prowadzeni są do zbawienia nie pojedynczo, lecz tak, aby tworzyli *lud, który by Go poznawał w prawdzie i zbożnie Mu służył*²⁴. Ta Boża wola ukazana była już w historii Narodu Wybranego, lecz w pełni została objawiona dopiero wraz z przyjściem Jezusa Chrystusa. W Nim Bóg zawarł z ludźmi Nowe Przymierze wszystkim ofiarowując zbawienie. Zasadą jedności tego nowego Ludu Bożego nie jest już wspólnota krwi, lecz wspólne wszystkim odrodzenie w Duchu, wiara w Chrystusa i wspólnota w miłości²⁵.

Jako Pierwszy i podstawowy warunek przynależności do tego ludu jawi się głęboka więź wszystkich, którzy stają się członkami Chrystusa, który wzywa ich do odrodzenia upodabniając ich do siebie. Ci bowiem, którzy wierzą w Chrystusa, w sakramencie chrztu zostają odrodzeni z wody i z Ducha Świętego (por. J 3,5-6), aby stanowić jeden lud ocalonych²⁶. Jak zauważamy, utworzenie ludu będącego uczestnikiem zbawienia jest ukazane jako jeden z istotnych celów odrodzenia chrzcielnego. Istotnie, Bóg odradza ludzi do niezniszczalnego życia, aby utworzyć z nich wspólnotę zbawionych. W wydarzeniu tym możemy dostrzec pewien odblask samej natury Boga, który sam w sobie jest wspólnotą miłości.

Należy przy tym pamiętać, że pojęcie Ludu Bożego w nauczaniu soborowym nie jest pojmowane jako pełna definicja Kościoła, lecz używane jest przede wszystkim dla ukazania jego rzeczywistości historycznej i pielgrzymiej²⁷.

3. Misja ochrzczonych

Jezus Chrystus został posłany przez Ojca dla spełnienia Jego przedziwnego planu zbawienia i doprowadzenia do Niego na powrót ludzi, którzy od pierwszego człowieka popadli w niewolę grzechu i aby uczynić ich uczestnikami Bożej natury²⁸.

²³ KK 9: EV 1.313; por. DM 7: EV 1.1104.

²⁴ KK 9: EV 1.308, DA 18: EV 1.979; DM 2: EV 1.1091.

²⁵ por. *Dalla teologia del "Corpo Mistico" all'ecclesiologia del "Popolo di Dio"*, *Civiltà Cattolica* (Editoriale) 3231 (2.02.1985) 209-221, 211.

²⁶ por. KK 9: EV 1.308; 7: EV 1.296; G. Philips, wyjaśniając etymologię terminu *ecclesia* podkreśla więź między Ludem Bożym a Chrystusem. *Ecclesia* to, według niego, zgromadzenie tych, którzy wznoszą swe oczy ku Chrystusowi Zbawicielowi. Wskazuje to na pełną ufności wiarę: por. G. Philips, *La Chiesa e il suo mistero nel concilio Vaticano II. Storia, testo e commento della Costituzione Lumen gentium*, Jaca Book (Milano 1986) 128.

²⁷ por. P. Scabini, *La vocazione e missione dei laici nei documenti conciliari postconciliari, W: Laici nella Chiesa e nel mondo*, Edizioni del Teresianum (Roma 1987) 17; *Dalla teologia del "Corpo Mistico"* dz.cyt., 209.

3.1. Wymiar eklezjalny

W celu wypełnienia tej misji i dla ogarnięcia nią wszystkich czasów i całego świata Chrystus ustanowił Kościół, aby był w Nim *niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jednością całego rodzaju ludzkiego*²⁹. Zatem Kościół już w swoim założeniu okazuje się ukierunkowany na kontynuację dzieła, dla spełnienia którego sam Chrystus został zesłany na ziemię, czyli dla kontynuowania Jego własnej misji. Istotnie, jak stwierdza Konstytucja: *Duch Święty przynagla go do współdziałania, aby spełnił się skutecznie zamysł Boga, który uczynił Chrystusa źródłem zbawienia dla całego świata*³⁰.

Aby móc rzeczywiście wypełniać to uczestnictwo w misji Chrystusa Kościół został wyposażony przez swego Założyciela w stosowne środki, czyli posługę Słowa i sakramentów, pośród których pierwszym jest chrzest. W ten sposób *głosząc Ewangelię, Kościół zachęca słuchających do wierzenia i wyznawania wiary, przygotowuje ich do chrztu, wyrывa z niewoli błędu i wciela w Chrystusa, aby przez miłość ku Niemu dorastali do pełności*³¹.

Tak oto Kościół, głosząc Dobrą Nowinę o zbawieniu w Chrystusie i sprawując sakramenty ogłasza i ustanawia na ziemi Królestwo Boże, którego sam stanowi nasienie i początek³².

3.2. Osobiste uczestnictwo

O ile prawdą jest, że cały Kościół uczestniczy w zbawczej misji Chrystusa, to należy zaznaczyć, że także pojedynczy wierni należący do Kościoła są uczestnikami tej samej misji. Jak przypominał Synod Biskupów na sesji poświęconej świeckim, uczestnictwo w misji Chrystusa bierze początek w namaszczeniu chrzcielnym i w sakramencie bierzmowania³³. Istotnie, według nauki Soboru wierni, upodobnieni do Chrystusa - Mesjasza i w Nim odrodzeni przez chrzest zostają w pewien sposób włączeni w Jego misję³⁴. Przez sakrament bierzmowania natomiast otrzymują oni szczególną moc Ducha Świętego, który ich uzdalnia i zobowiązuje do tego, aby byli świadkami Chrystusa Zbawiciela przez słowa i przez czyny³⁵. Dzięki namaszczeniu w sakramentach chrztu i bierzmowania wierni odpowiednio stają się członkami Kościoła i umacniają swe więzy z nim³⁶. Dlatego ich misji nie można rozpatrywać nigdy w oderwaniu od misji Kościoła. Ochrzczony, będąc włączonym w Chrystusa przez chrzest, uczestniczy w Jego własnej działalności zbawczej, która aktualizuje się w Kościele. Słusznie zatem wierni określane są jako uczestnik zbawczej działalności Kościoła³⁷.

²⁸ por. KK 2: EV 1.287.

²⁹ KK 1: EV 1.284.

³⁰ KK 17: EV 1.327.

³¹ tamże.

³² por. KK 5: EV 1.209.

³³ por. *Christifideles laici*, 13.

³⁴ por. KK 7,11: EV 1.297,313; DM 11: EV 1.1111.

³⁵ por. KK 11: EV 1.313; zob. również: PHILIPS, dz.cyt., 142.

³⁶ ibidem.

³⁷ P. Barruffo, *I laici nella Costituzione Conciliare sulla Chiesa*, W: Quadri S. - Barruffo P. - Lazzati G. - Oberti A., *I laici nella Costituzione Conciliare sulla Chiesa*, Ancora (Milano 1965) 55.

Uczestnictwo wiernych w zbawczej misji Chrystusa postrzegane jest w ścisłym związku z obrazem ciała odnoszonym do Kościoła. Istotnie, jeśli Kościół określimy jako Mistyczne Ciało Chrystusa, jak czyni to konstytucja *Lumen gentium*, kontynuując i uzupełniając myśl wcześniejszej encykliki *Mistici Corporis*, to zrozumiałym się staje, że winna istnieć pewna ciągłość misji między Głową, którą jest Chrystus, a Jego Ciałem, którym jest Kościół. Zatem wierni, na mocy ich przynależności do Kościoła, są włączeni w tę samą misję zbawczą i powołani, aby wnieść własny wkład w jej realizację³⁸. Wynika z tego wyraźnie, że wierni uczestniczą w zbawczej misji Chrystusa w sposób aktywny.

To, co zostało tu powiedziane należy odnieść do określenia Kościoła jakie znajdujemy w *Lumen gentium* nr 1. Jeśli bowiem Kościół jest w Chrystusie znakiem i narzędziem jedności ludzi z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego, to również każdy wierny winien być w pewien sposób znakiem zbawienia i jedności dla ludzi³⁹.

Należy też zauważyć, że na wiernym spoczywa pewna odpowiedzialność za innych ludzi, wobec których ma on być znakiem i narzędziem zbawienia w Chrystusie, niosąc im Dobrą Nowinę o tym zbawieniu przez swe własne świadectwo. W ten sposób świadectwo ochrzczonego okazuje się jako wyraz uczestnictwa pojedynczych wiernych w misji Chrystusa.

4. Uczestnictwo wiernych w potrójnej misji Chrystusa

Wierni, odrodzeni przez chrzest i włączeni w Chrystusa, a w Nim w Kościół, ustanowieni Ludem Bożym, stają się uczestnikami funkcji Chrystusa: Kapłana, Proroka i Króla. W ten sposób realizują oni misję właściwą Ludowi Bożemu⁴⁰. Wierni zatem uczestniczą w misji Chrystusa uczestnicząc w Jego funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Właśnie to uczestnictwo w decydujący sposób określa figurę wier-nego. Zauważa się bowiem, że uczestnictwo w potrójnej misji Chrystusa staje się możliwe, ponieważ chrzest, przez swój charakter konsekracji Bogu Ojcu przez Chrystusa w Duchu Świętym, czyni człowieka chrześcijaninem, czyli namaszczonego Boga. W tym głębokim zjednoczeniu z Chrystusem każdy ochrzczonego staje się uczestnikiem funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa⁴¹.

To uczestnictwo wiąże się nie tylko z sakramentem chrztu, lecz ze wszystkimi sakramentami inicjacji chrześcijańskiej. Przypomniął o tym Synod poświęcony powołaniu i misji świeckich. Istotnie bowiem, o ile w sakramencie chrztu uczestnictwo

³⁸ por. S. Dianich, *La Chiesa in missione. Per una ecclesiologia dinamica*, Ed. Paoline (Milano 1985) 261: *La Chiesa si sottoporrebbe a una specie di autolimitazione ogni volta che non si sentisse operosa in tutti i suoi membri. Se il cuore della missione è la comunicazione della fede e dove c'è la confessione della fede là agisce lo Spirito, in ogni credente che manifesta con le parole o con gli atteggiamenti che Gesù è il Signore si compie la missione della Chiesa*; por. także: J.G. Page, *Teologiczne podstawy postannictwa świeckich*, *Comunio* (pol.) 36 (1987) 49-63, 53. Autor odwołuje się do KK 33.

³⁹ por. KK 1: EV 1.284; por. KK 33: EV 1.369 - wyrażenie: *żywe narzędzie postannictwa samego Kościoła* użyte tu w odniesieniu do wiernych świeckich odnosi się do nich jako do ochrzczo-nych; por. także: BARRUFFO, dz. cyt., 49.

⁴⁰ por. KK 31: EV 1.362; Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (DA), 2: EV 1.917; *Instrumentum laboris*, 25: EV 10.1647.

⁴¹ por. Barruggo, dz.cyt., 60.

to znajduje swoje źródło i fundament, o tyle wzrasta w bierzmowaniu, a w eucharystii osiąga swą pełnię i nią się karmi⁴².

W odniesieniu do 1P 2,9 zauważa się, że to uczestnictwo staje się udziałem poszczególnych wiernych w tej mierze, w jakiej tworzą oni jedno Ciało Chrystusa, stanowiąc Jego członki⁴³. Bowiern Chrystus komunikuje swoją potrójną funkcję swemu Kościołowi, w którym On sam nieustannie realizuje zwań zbawczą misję jako Kapłan, Prorok i Król, a wierni uczestniczą w niej, ponieważ przez chrzest zostają włączeni w Chrystusa i ustanowieni Ludem Bożym⁴⁴.

Obok tej rzeczywistości ontologicznej, adhortacja *Christifideles laici* wskazuje na praktyczną stronę wymiaru eklezjalnego tego uczestnictwa. Otóż mając swe źródło we wspólnocie eklezjalnej, winno być przeżywane i realizowane w Kościele i dla jego wzrostu⁴⁵.

Widzimy zatem, że uczestnictwo w potrójnej misji Chrystusa obejmuje całkowicie egzystencję ochrzczonego rozciągając się także na jej wymiar dynamiczny. Istotnie, uczestnictwo to, zapoczątkowane w chrzcie, umocnione w bierzmowaniu, sprawia, że wierny żyje w nowy sposób w Chrystusie określając chrześcijanina jako takiego. Jeśli w tym miejscu zastosujemy filozoficzną zasadę *agere sequitur esse* zobaczymy, że bycie chrześcijaninem pociąga za sobą nie tylko uczestnictwo w potrójnej misji Chrystusa, lecz domaga się działania w sposób odpowiadający temu uczestnictwu, a zatem działania kapłańskiego, prorockiego i królewskiego⁴⁶.

4.1. Uczestnictwo wiernych w funkcji kapłańskiej

To zagadnienie nie było niczym nowym w dokumentach Soboru. Również wcześniejsze dokumenty Magisterium podejmowały to zagadnienie⁴⁷, jednak należy odnotować, że refleksja soborowa przyniosła istotne pogłębienie w jego pojmowaniu.

Podjęcie przez Sobór tej tematyki pomogło bez wątpienia w uwalnianiu się Kościoła od przesadnego klerykalizmu, który przypisywał aktywną rolę prawie wyłącznie duchowieństwu. Sobór przyniósł głębsze zrozumienie Kościoła jako ludu kapłańskiego, w którego łonie wszyscy wierni realizują aktywnie swe kapłaństwo⁴⁸.

⁴² por. *Instrumentum laboris*, 25: EV 10.1647 Eucharystia doprowadza uczestnictwo w potrójnym urzędzie Chrystusa do pełni *ponieważ ustanawia pośród wszystkich członków Ciała Chrystusa tę doskonałą więź miłości...*; *Christifideles laici*, 14.

⁴³ por. *Christifideles laici*, 14.

⁴⁴ por. KK 31: EV 1.362.

⁴⁵ por. *Christifideles laici*, 14.

⁴⁶ por. B. Brzuszek, *Apostolskie funkcje świeckich*, W: *Powołanie do apostołstwa*, Pallottinum (Warszawa - Poznań 1975) 300-319, 319. Ta uwaga okazuje się interesująca dla naszych rozważań ponieważ wskazuje na ścisłą konieczność życiowego zaangażowania wiernych w relacji do ich uczestnictwa w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa. Wskazuje na aspekt dynamiczny, na którym skupimy się w dalszej części.

⁴⁷ por. Philips, dz.cyt., 129-131: Autor ukazuje zagadnienie w perspektywie historycznej, poczynając od reformacji poprzez sobór Trydencki, kapłaństwo wewnętrzne Katechizmu Rzymskiego, aż do sformułowań Magisterium poprzedzających Sobór Watykański II, (encyklika *Mediator Dei*; allokucja Piusa XII *Magnificate Dominum*), oraz jego stwierdzeń o uczestnictwie wszystkich wiernych w kapłaństwie powszechnym różniącym się istotnie od kapłaństwa hierarchicznego.

⁴⁸ por. KK 10: EV 1.312; por. też: *Dalla teologia del "Corpo Mistico"* dz.cyt., 216-217.

4.1.1. Jedyne kapłaństwo Chrystusa

Sobór przypomniał przede wszystkim, że w Nowym Przymierzu istnieje wyłącznie jedno kapłaństwo - kapłaństwo Chrystusowe, jedyne źródło wszelkich funkcji duchowych⁴⁹. W tym jedynym kapłaństwie uczestniczą wszyscy wierni, którzy, na mocy odrodzenia i namaszczenia Duchem Świętym otrzymanego w sakramencie chrztu, zostają poświęceni, aby stanowić święte kapłaństwo, czyli stają się uczestnikami jedyne go kapłaństwa Chrystusa⁵⁰.

Najgłębszym fundamentem tego uczestnictwa jest z pewnością ściśle zjednoczenie wiernych z Chrystusem będące owocem chrztu. Podkreśla się, że chrześcijanin, na skutek pieczęci chrzcielnej staje się *alter Christus*. Dzieje się to nie na skutek takiej identyfikacji, w której zatracalaby się tożsamość osoby i która usuwałaby wolność działania, lecz na mocy zjednoczenia w miłości, w którym Chrystus przenika człowieka i ogarnia go swym Duchem, który gwarantuje i w pełni wyzwala jego tożsamość i wolność⁵¹.

4.1.2. Kościół jako Lud Kapłański

Uczestnictwo wiernych w kapłaństwie Chrystusa, oprócz poziomu indywidualnego i osobistego, posiada też wymiar wspólnotowy. Sam sakrament chrztu, który jednoczy wiernego z Chrystusem, włącza go do wspólnoty Kościoła, w którym każdy staje się członkiem ludu kapłańskiego, czy inaczej - członkiem Mistycznego Ciała Chrystusa - Najwyższego Kapłana. Co więcej, jak zauważa Philips, kapłaństwo powszechne okazuje się w pewien sposób darem Kościoła udzielonym wraz z nowym narodzeniem w sakramencie chrztu⁵².

4.1.3. Wymiar kultyczny

Jako cel tego kapłaństwa wiernych wskazuje się kult religii chrześcijańskiej, do którego wszyscy są przeznaczeni na mocy sakramentu chrztu⁵⁴. Ten kult, przez który Chrystus pozwala uczestniczyć w swej funkcji kapłańskiej jest kultem duchowym, odpowiadającym wyraźnym wymogom Chrystusa (*prawdziwi czciciele będą oddawać cześć Ojcu w duchu i prawdzie* - J 4,23) a jego spełnianie ukierunkowane jest ku chwale Bożej oraz ku zbawieniu ludzi⁵⁵. Znajdujemy tu wyraźne odniesienie do misji Chrystusa, która w funkcji kapłańskiej znajduje swój wyraz. Jak zauważa się, uczestnictwo w królewskim kapłaństwie Chrystusa nie tylko uzdalnia wiernych do spełniania kultu duchowego, lecz również zobowiązuje ich do tego⁵⁶.

⁴⁹ por. KK 10: EV 1.311; por. również komentarz: Philips, dz.cyt., 134.

⁵⁰ por. KK 10: EV 1.311; 26: EV 1.350; JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor Hominis*, 4.04.1979: AAS 71 (1979) 257-324: EV 6.1167-1268, 20: EV 6.1252.

⁵¹ por. PAGE, dz.cyt., 58.

⁵² por. KK 11: EV 1.313; DK 2: EV 1.1244; S. Dianich mówi o ciele kapłańskim, do którego przez konsekrację chrzcielną należą wszyscy ci, w których Duch Święty wzbudza tę samą wiarę w jedyne go Pańa. por. Dianich, dz.cyt., 270.

⁵³ por. Philips, dz.cyt., 141.

⁵⁴ por. KK 11: EV 1.313; por. także: Philips, dz.cyt., 131, 134: *L'idea dominante é questa: Cristo si é circondato di discepoli per fare di loro, ... un regno e dei sacerdoti per il suo Dio e Padre. Per questo essi regneranno con Lui in eterno, e questo regno é legato al culto della liturgia celeste.*

⁵⁵ por. KK 34: EV 1.373; por. także: Brzuszek, dz.cyt., 303-304.

⁵⁶ por. Barruffo, dz.cyt., 52.

Wymiar kultyczny kapłaństwa powszechnego posiada tak aspekt indywidualny, który wyraża się w ofiarowaniu swego życia jako ofiarę żywą, miłą Bogu (Rz 12,1n), jak i wspólnotowy, ponieważ wszyscy wierni stanowią święte i królewskie kapłaństwo (1P 2,9), dla składania w Chrystusie ofiar miłych Bogu⁵⁷. Zauważamy poza tym, że ochrzczeni, ustanowieni dla uczestnictwa w kapłaństwie Chrystusa duchową świątynią i ludem kapłańskim (1P 2,5; Ap 1,6; 5,10) tworzą środowisko, w którym spełnianie tego kultu duchowego staje się możliwe i w którym możliwym staje się kontynuacja kapłańskiej funkcji Chrystusa. To wszystko nie jest zasługą wiernych, lecz darmowym darem udzielonym wszystkim tym, którzy zostali odrodzeni przez chrzest.

4.1.4. Realizacja kapłaństwa powszechnego

Kapłaństwo wiernych jest duchowe nie ogranicza się jednak do wymiaru czysto wewnętrznego. Jak wskazuje tekst soborowy, kapłaństwo to w sposób konieczny wyraża się także na zewnątrz. Istotnie, ofiary duchowe, które wierni składają na mocy tego kapłaństwa realizują się poprzez wszystkie dzieła chrześcijanina, tak że on sam staje się żywą i świętą ofiarą, miłą Bogu (Rz 12,1)⁵⁸.

Jednym ze sposobów, przez które dokonuje się owa ofiara jest **modlitwa**. Wszyscy wierni są wezwani, aby ofiarować samych siebie właśnie trwając na modlitwie i wspólnie wychwalając Boga (por. Dz 2,42-47)⁵⁹. Zauważyć należy, że kapłaństwo powszechne realizuje się tak przez modlitwę osobistą jak i wspólną. Wierni winni wychwalać Boga wspólnie, co wskazuje na konieczność modlitwy wspólnotowej rozumianej jako wyraz powszechnego kapłaństwa wiernych.

Kolejnym istotnym wymiarem realizacji kapłaństwa powszechnego jest, według nauki Soboru, **życie sakramentalne**. W relacji do sakramentów wierni nie są biernymi przedmiotami zdolnymi jedynie do ich przyjmowania. Są natomiast wezwani do aktywnego uczestnictwa, które ukazane jest jako właściwy im sposób spełniania kapłaństwa chrzcielnego⁶⁰. To właśnie kapłaństwo udzielone im w sakramencie chrztu, czyni ich zdolnymi do przyjęcia wszystkich innych sakramentów, a w sakramencie małżeństwa uzdalnia ich do bycia jego szafarzami⁶¹.

To spełnianie osiąga swój szczyt w uczestnictwie w Eucharystii. Jak zaznacza Konstytucja, *wierni, na mocy swego królewskiego kapłaństwa współdziałają w ofiarowaniu Eucharystii*⁶². Udział wiernych w tym wypadku polega z jednej strony na uczestnictwie u ofiarowaniu się Boskiej Ofiary, z drugiej strony na składaniu w ofierze samych siebie w ścisłej jedności z Ofiarą Chrystusa⁶³. Dlatego wierni, w spełnianiu ich kapłaństwa, nie są pozbawieni ofiary kiedy uczestniczą w Eucharystii. Ich darem

⁵⁷ por. Commission Theologique International, Document *Cette étude sur lapostolicité de l'Église et la succession apostolique*, 17.04.1974.; EV 5.434-478, 2: EV 5.448.

⁵⁸ por. KK 10: EV 1.311; należy podkreślić, że w tym kontekście okazuje się istotne znaczenie wewnętrznego stanu wiernych. Łaska uświęcająca jest konieczna dla godnego spełniania tego kapłaństwa, ponieważ bez niej niemożliwe jest składanie ofiar miłych Bogu. por. także: BRZUSZEK, dz.cyt., 302.

⁵⁹ tamże.

⁶⁰ por. KK 10: EV 1.312; *Instrumentum laboris*, 25: EV 10.

⁶¹ por. Brzuszek, dz.cyt., 306-307.

⁶² KK 10: EV 1.312; por. również: *Dalla teologia del "Corpo Mistico"* dz.cyt., 216.

⁶³ por. KK 11: EV 1.313.

ofiarnym są oni sami zjednoczeni z ofiarą Chrystusa. To ściśle zjednoczenie z Paschalnym Misterium Chrystusa, które stanowi szczytowy wyraz Jego kapłaństwa, pozwala wiernym na nieustanne łączenie ofiary swego życia z ofiarą Chrystusa złożoną na krzyżu⁶⁴.

Zatem Ofiara eucharystyczna, określona jako źródło i szczyt całego życia chrześcijańskiego, stanowi także szczytowy wyraz kapłaństwa powszechnego. Słusznie zatem podkreśla się, że uczestnictwo w tym kapłaństwie nie tylko daje wiernym prawo i uzdalnia ich do uczestnictwa w Eucharystii, ale zobowiązuje ich również do realizacji tego uzdolnienia i tego prawa⁶⁵.

Pojęcia kapłaństwa nie można oddzielać od pojęcia pośrednictwa. Ponieważ Jezus Chrystus, ofiarując się za nas, stał się jedynym Pośrednikiem między Bogiem a ludźmi (Hbr 9,15; 12,24), dlatego także wszyscy wierni, którzy uczestniczą w Jego kapłaństwie, uczestniczą w pewien sposób w Jego pośrednictwie. W odniesieniu do tego zagadnienia stwierdza się, że pośrednictwo wiernych należy ujmować w perspektywie ściśle eklezjalnej. Istotnie, jak zaznacza jeden z autorów, wszyscy wierni są pośrednikami, ponieważ są członkami Kościoła, który pośredniczy między Bogiem a światem potrzebującym zbawienia, i resztą ludzkości. Każdy chrześcijanin jest zatem pośrednikiem składając swą osobistą ofiarę - poprzez święte życie - lecz w jedności z Kościołem i z Chrystusem⁶⁶. Zatem kapłaństwo wiernych obejmuje również wymiar pośrednictwa.

Inny aspekt tego zagadnienia, o którym należy wspomnieć dotyczy wymiaru zewnętrznego⁶⁷. Ochrzczony winien przeżywać swe kapłaństwo w relacjach z innymi ludźmi, a w szczególności z tymi, którzy wierzą w Chrystusa. Wobec nich chrześcijanin winien okazać się jako ten, który został poświęcony, aby uczestniczyć w świętym kapłaństwie, *aby... głosić moc Tego, który wezwał ich z ciemności do swego przedziwnego światła (por. 1P 2,4-10)*⁶⁸. Widzimy zatem, że zaangażowanie, aby inni poznali Chrystusa jest nie tylko jednym ze sposobów realizacji kapłaństwa powszechnego, lecz także przynajmniej jednym z jego celów. W ten sposób wierni, właśnie na mocy kapłaństwa powszechnego winni wszędzie świadczyć o Chrystusie⁶⁹, a jak zauważa Philips, to świadectwo, obejmując całe życie chrześcijańskie, stanowi sposób, w jaki kapłaństwo powszechne winno manifestować się widzialnie na zewnątrz⁷⁰.

⁶⁴ por. Page, dz.cyt., 57.

⁶⁵ por. Brzuszek, dz.cyt., 302.

⁶⁶ tamże: Autor ujmuje zagadnienie pośrednictwa wiernych w perspektywie Kościoła pojmowanego jak Mistyczne Ciało Chrystusa, w którym działania poszczególnych członków łączą się w jedno z działaniem Chrystusa Głowy.

⁶⁷ Fakt, że kapłaństwo powszechne wiernych wino realizować się w życiu codziennym przez każdy czyn nie wyczerpuje jego znaczenia, bowiem oprócz tego wymiaru moralnego podkreśla się również wymiar eschatologiczny ponieważ dla przyszłej wieczności Chrystus uczynił nas królewskim kapłaństwem dla Boga swego Ojca (Ap 1,6; por. 5,10; 20,6): *Cette étude*, 2: EV 5.449.

⁶⁸ KK 10: EV 1.311; por. DK 2: EV 1.1244; por. także: PHILIPS, dz.cyt., 134.

⁶⁹ por. KK 10: EV 1.311.

⁷⁰ por. Philips, dz.cyt., 134, 136: Autor mówi o dwojakiej misji, którą obdarzeni są wierni w relacji do kapłaństwa powszechnego: *offrire sacrifici spirituali, vale a dire gli atti meritori di ogni cristiano, e annunciare i prodigi di colui che li ha chiamati...* łącząc w ten sposób wymiar kulturowy i profetyczny (głoszenie zbawienia).

W tym świetle świadectwo o Chrystusie okazuje się koniecznym wyrazem kapłaństwa powszechnego; i to nie tylko w odniesieniu do egzystencji chrześcijańskiej, lecz również jako wyraźne głoszenie tajemnicy zbawienia, aby wszyscy poznali Chrystusa. Ten właśnie wymiar kapłaństwa powszechnego ukazuje w sposób ewidentny konieczność pewnego przygotowania i pewnej formacji, dzięki której to świadectwo staje się możliwe.

4.1.5. Relacja do kapłaństwa służebnego

W tym miejscu należy zaakcentować różnicę między kapłaństwem powszechnym a służebym, czy hierarchicznym. Chociaż jedno i drugie pochodzą od jednego kapłaństwa Chrystusa⁷¹ i są sobie wzajemnie przyporządkowane, *różnią się istotą, a nie stopniem tylko*⁷². Jako pierwszy element różnicujący możemy wskazać pochodzenie, ponieważ opierają się na dwóch różnych sakramentach: kapłaństwo powszechne na sakramencie chrztu, a kapłaństwo służebne na sakramencie święceń⁷³.

Z całą pewnością nie można uważać kapłaństwa powszechnego za gorszą czy mniej doskonałą formę uczestnictwa w kapłaństwie Chrystusowym. Różnica, jak podkreśla Sobór, odzwierciedla raczej dwa różne sposoby uczestnictwa, czy bycia kapłanem⁷⁴. Ten, kto przyjął święcenia spełnia bowiem swą posługę *in persona Christi Capitis*⁷⁵, natomiast wierny, jak się podkreśla, spełnia swe kapłaństwo jako członek Ciała Chrystusa⁷⁶.

Podsumowując możemy przytoczyć to, co na temat kapłaństwa powszechnego mówi adhortacja *Christifideles laici*: *Ze względu na swoje kapłaństwo Jezus samego siebie wydał w ofierze na krzyżu i nieustannie ofiarowuje się w Eucharystii na chwałę Ojca, dla zbawienia ludzkości. Ludzie świeccy uczestniczą w urzędzie kapłańskim Chrystusa, gdyż jako wcieleni przez chrzest w Chrystusowe Ciało łączą się z Nim w tej ofierze, ofiarowując siebie samych i wszystkie swoje uczynki (por. Rz 12, 1-2)*⁷⁷.

Ujmując kapłaństwo wiernych w różnych jego aspektach i całej jego złożoności możemy stwierdzić, że stanowi ono istotny wymiar bycia ochrzczonym, także pod kątem wymogu formacji doktrynalnej, która winna kształtować w nich świadomość ich kapłańskiej godności i uzdalniać ich do spełniania jej wymagań⁷⁸.

4.2. Uczestnictwo wiernych w funkcji prorockiej

Jak przypomniał Sobór, wierni, na mocy sakramentu chrztu, zgromadzeni jako

⁷¹ por. Philips, dz.cyt., 134.

⁷² KK 10: EV 1.312.

⁷³ por. Philips, dz.cyt., 138.

⁷⁴ por. KK 10: EV 1.312.

⁷⁵ por. DK 2: EV 1.1246.

⁷⁶ por. B. Forte, *Laico e laicità*, Marietti (Genova 1988) 42. Mimo, że Autor odnosi się bezpośrednio do świeckich to jego stwierdzenie charakteryzuje wszystkich wiernych ponieważ kapłaństwo świeckich jest niczym innym jak tylko kapłaństwem chrzcielnym.

⁷⁷ *Christifideles laici*, 14. Jak widać z samego dokumentu, wierni świeccy pojmowani są tu jako ochrzczeni dlatego stwierdzenia tu zawarte odnoszą się do wszystkich wiernych.

⁷⁸ por. A. Chapelle, *La formation théologique du Peuple de Dieu*, Nouvelle Revue Théologique, 107 (1985) 187-197, 188-189: *La formation théologique des laïcs* (rozumiani jako ochrzczeni) *doit former en eux ce qui les constitue comme fidèles du Christ, c'est-à-dire leur sacerdoce baptismal. (...) L'absence de référence au... sacerdoce baptismal... dans la formation théologique des laïcs, serait une grave lacune.*

Lud Boży, stają się uczestnikami prorockiej funkcji Chrystusa⁷⁹. Istotnie, jak podkreśla Sobór, sam Chrystus, który jako Prorok wielki głosił Królestwo Boże przez świadectwo swego życia i mocą swego słowa, spełnia nadal swą funkcję prorocką *aż do pełnego objawienia się chwały*⁸⁰. Zatem sam przykład Chrystusa wskazuje wiernym, jako zjednoczonym z Nim, zasadnicze sposoby uczestniczenia w Jego funkcji prorockiej.

4.2.1. *Sensus fidei* wiernych

Dla wiernych świeckich uczestnictwo w prorockiej funkcji Chrystusa oznacza obdarzenie szczególnymi uzdolnieniami, które pozwolą na spełnianie wynikających stąd zadań i obowiązków. I tak, w odniesieniu do funkcji prorockiej wiernych, dokument soborowy mówi najpierw o *sensus fidei*, dzięki któremu wszyscy wierni, namaszczeni Duchem Świętym, który go wzbudza i podtrzymuje, nie mogą zbłądzić w wierze⁸¹. Należy przy tym zaznaczyć, że ten zmysł wiary jest darem udzielonym wszystkim wiernym w ich całości, a zatem, jak zauważa Philips, jest zmysłem wiary całego Kościoła, darem przednim w stosunku do każdego różnicowania. Kościół jako całość, dzięki temu darowi jest nieomylny w wierze⁸². W ten sposób zaznacza się wyraźnie wspólnotowy wymiar tego daru.

Kolejna uwaga odnosi się do sposobu korzystania z tego daru. Otóż nie skazuje on wiernych na bierne przyjmowanie podawanych im prawd wiary. Według Philipsa *nie chodzi o proste i bierne echo nieomylnych definicji biskupów, lecz raczej o poznanie przez asymilację, przystosowanie, zgodność*⁸³. Zatem wierni, w ich eklezjalnej całości, cieszą się prawdziwą nieomylnością w postępowaniu w poznawaniu i przyswajaniu prawdy objawionej.

Nie wyklucza to w żaden sposób osobistej odpowiedzialności wiernych i konieczności ich zaangażowania w pogłębianie znajomości prawdy objawionej. Tym bardziej winni oni, na mocy uczestnictwa w funkcji prorockiej, pnie przykładać się do pogłębiania wiary prosząc Boga o dar mądrości⁸⁴.

Zmysł wiary nie może być w żadnym wypadku traktowany niezależnie od Magisterium. Sobór wyraźnie naucza: *Lud Boży pod przewodem świętego urzędu nauczycielskiego - za którym wiernie idąc, już nie ludzkie, lecz prawdziwie Boże przyjmuje słowo (por. 1 Tes 2, 13) - niezachwianie trwa przy wierze raz podanej świętym (por. Jd 3), wnika w nią głębiej z pomocą słusznego osądu i w sposób pełniejszy stosuje ją w życiu*⁸⁵. Można z tego wnioskować, że zmysł wiary Ludu

⁷⁹ por. KK 12: EV 1.316; por. także: R. Rogowski, *Uczestnictwo chrześcijan w proroczej funkcji Chrystusa*, Homo Dei 46 (1977) 236-244, 241: Autor podkreśla fundament sakramentalny (chrzest, bierzmowanie) uczestnictwa wiernych w proroczej funkcji Chrystusa.

⁸⁰ KK 35: EV 1.374.

⁸¹ por. KK 12: EV 1.316.

⁸² por. Philips, dz.cyt., 158: Autor podkreśla to w kontekście pozornego rozdzwiewu między wiernymi a Magisterium

⁸³ tamże, 157-158.

⁸⁴ por. KK 35: EV 1.377: Właśnie w kontekście uczestnictwa w funkcji prorockiej Chrystusa wymaga się, aby *świeccy pilnie przykładali się do zgłębiania prawdy objawionej*; por. także: Brzuszek, dz.cyt., 310-311: według Autora czynna postawa wiernych wobec daru wiary wyraża się właśnie w żywym i osobistym przyjęciu treści Objawienia przekazanej przez Kościół. Wierni, przyjmując naukę wiary winni zastosować ją do własnego życia; por. ROGOWSKI, dz.cyt., 241.

⁸⁵ KK 12: EV 1.316.

Bożego zakłada w sposób konieczny całkowitą zgodność między wszystkimi wierzeniami a Urzędem Nauczycielskim Kościoła, ukazując ją jako warunek korzystania z tego daru.

Zauważamy też, że przytoczony tekst soborowy wskazuje na inny jeszcze aspekt zmysłu wiary. Zapewnia on wiernym możliwość pełnego i wiernego zastosowania poznanych i przyjętych prawd wiary w ich życiu. Zatem już w na tej płaszczyźnie dostrzegamy praktyczny wymiar funkcji prorockiej.

4.2.2. Wymóg świadectwa

Wspomniane wyżej dary i uzdolnienia, wraz z darami charyzmatycznymi, których Duch Święty obficie udziela dla budowania Kościoła⁸⁶, są ukierunkowane ku temu, co stanowi najpełniejszy wyraz uczestnictwa w funkcji prorockiej Chrystusa, czyli ku świadectwu⁸⁷. Istotnie bowiem, według Konstytucji soborowej: *Święty Lud Boży ma udział w proroczej funkcji Chrystusa, szerząc żywe o Nim świadectwo przede wszystkim przez życie wiary i miłości i składając Bogu ofiarę chwały, owoc warg wynajających imię Jego* (por. *Hbr 13,15*)⁸⁸. Zatem wierni świadczą o Chrystusie tak przez życie zgodne z wyznawaną przez nich wiarą i w duchu miłości, jak też przez otwarte głoszenie Chrystusa za pomocą słowa. Właśnie w tym świadectwie wyraża się istotna treść funkcji prorockiej⁸⁹.

Fakt, że głoszenie Chrystusa za pomocą słowa pojmowane jest jako ofiara wskazuje, jak zauważa Philips, na związek między powszechnym kapłaństwem a funkcją prorocką, których nie należy nigdy rozdzielać⁹⁰. Tylko w ten sposób moc Ewangelii może się w pełni ukazać nie tylko w kulcie, lecz również i w życiu codziennym wiernych, osiągając większą efektywność. Dlatego możemy odnieść do wszystkich wiernych to, co mówi się o świeckich, którzy *stają się potężnymi głosicielami wiary w rzeczy, których się spodziewają* (por. *Hbr 1,11*) *jeśli z życiem wiary niezachwianie łączą wyznawanie wiary*⁹¹.

Z pewnością uczestnictwo wiernych w funkcji prorockiej Chrystusa pociąga za sobą nie tylko dary i uzdolnienia. Ponieważ każdy dar wskazuje równocześnie na zadanie, także w tym wypadku wierni, właśnie na mocy udzielonych im darów, są zobowiązani do głoszenia Chrystusa słowem i własnym życiem⁹².

⁸⁶ KK 12: EV 1.317.

⁸⁷ Wierni zostają uzdolnieni do świadectwa przez dwojaki dar: *sensus fidei* oraz *gratia verbi*: por. E. J. SMEDT, *Il sacerdozio dei fedeli*, W: Barauna G. (red.), *La Chiesa del Vaticano II*, Vallecchi (Firenze 1965) 453-464, 460.

⁸⁸ KK 12: EV 1.316.

⁸⁹ por. Brzuszek, dz.cyt., 309.

⁹⁰ por. Philips, dz.cyt., 154, 365.

⁹¹ KK 35: EV 1.375; por. Philips, dz.cyt., 365; por. Brzuszek, dz.cyt., 313: Autor zaznacza, że wszystkie czyny chrześcijanina płynące z wiary nadziei i miłości posiadają wartość świadectwa. W ten sposób w świadectwie łączą się wyrazy kultu (ofiary duchowe, modlitwa, całe życie sakramentalne) oraz czynności życia codziennego.

⁹² Wymóg świadectwa wynika już z uczestnictwa w kapłaństwie powszechnym (por. KK 10: EV 312); znajduje fundament w uczestnictwie wiernych w funkcji prorockiej Chrystusa (por. KK 12: EV 1.316); a szczególne wzmocnienie znajduje w sakramencie bierzmowania (por. KK 11: EV 1.313); Philips podkreśla, że ponieważ charakter profetyczny należy do istoty chrześcijaństwa, dlatego żaden chrześcijanin, nawet ten najbardziej ogarnięty ziemskimi zmartwieniami, nie może zwolnić się z uczestnictwa w głoszeniu Ewangelii. por. PHILIPS, dz.cyt, 370; por. także: Brzuszek, dz.cyt., 309.

4.2.3. Osobiste zaangażowanie

Z tego, że wierni, na mocy uczestnictwa w prorockiej funkcji Chrystusa stają się Jego świadkami i są wezwani, aby słowem i świadectwem życia wiarą głosić Jego naukę, wynika, że najbardziej żywym i skutecznym wyrazem profetyzmu wiernych jest ich apostołat⁹³.

Bycie prorokiem, oprócz tego, że jest darem łaski, okazuje się także zadaniem wymagającym osobistego zaangażowania⁹⁴. Nie przypadkiem Sobór poleca, aby pilnie zglębiać prawdę objawioną, ponieważ stanowi ona podstawową treść prorockiego świadectwa⁹⁵. Brak tego zaangażowania i przygotowania, jak zaznacza Philips, prowadzi nie tylko do pomniejszenia ludzkiej wartości tego świadectwa, lecz także profanuje jego wartość Bożą⁹⁶. Dlatego uczestnictwu w funkcji prorockiej winno odpowiadać konkretne zaangażowanie wierzących. W tym kontekście wymagane formacji doktrynalnej wspólnej wszystkim wierzącym ukazuje się jako konieczny element, dzięki któremu staje się możliwym spełnianie prorockiej funkcji wiernych.

4.3. Uczestnictwo w funkcji królewskiej

Ścisłe zjednoczenie z Chrystusem, Kapłanem, Prorokiem i Królem, będące skutkiem sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, jest również fundamentem ich uczestnictwa w Jego misji królewskiej⁹⁷. Z faktu, że to zjednoczenie, czy przynależność do Chrystusa bierze swój początek w sakramencie chrztu jasno wynika, że wszyscy wierni są uczestnikami królewskiej godności ich Głowy.

W naszym rozważaniu bierzemy pod uwagę tylko wybrane aspekty tej bogatej rzeczywistości, te, które wydają się najistotniejsze dla ukazania figury ochrzczonego według nauki soborowej.

4.3.1. Królewska wolność - panowanie nad grzechem

Chrześcijanin żyje w nieustannej konfrontacji ze złem. Tę sytuację winien jednak przeżywać jako należący do Chrystusa, zjednoczony z Jego Misterium Paschalnym (przez które zwyciężył On już zło) i zwrócony ku nadziei zmartwychwstania. Dlatego walka ze złem stanowi dla chrześcijanina nie tylko ścisłą konieczność, lecz także wyraźny obowiązek⁹⁸.

⁹³ por. Page, dz.cyt., 60; por. także: *Dalla teologia del "Corpo Mistico"* dz.cyt., 217.

⁹⁴ Adhortacja postsynodalna *Christifideles laici* stwierdza, że: *uczestnictwo w prorockiej funkcji Chrystusa, uprawnia i zobowiązuje świeckich do tego, by z wiarą przyjęli Ewangelię i głosili ją słowem i czynem...*: *Christifideles laici*, 14.

⁹⁵ por. KK 31: EV 1.377: *...wszyscy powinni współpracować dla rozszerzania i wzmacniania Królestwa Chrystusowego w świecie. Dlatego wierni świeccy mają się pilnie starać o głębsze poznanie prawdy objawionej i usilnie błagać Boga o dar mądrości.*

⁹⁶ por. Philips, dz.cyt., 371.

⁹⁷ por. KK 31: EV 1.362; DA 2: EV 1.917; *Instrumentum laboris*, 25: EV 10.1647.

⁹⁸ por. Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (KDK), 22: EV 1.1388: *Chrześcijanina przynagla z pewnością potrzeba i obowiązek walki ze złem wśród wielu utrapień, nie wyłączając śmierci, lecz włączony w tajemnicę paschalną, upodobniony do śmierci Chrystusa, podąży umocniony nadzieją ku zmartwychwstaniu*; zobacz też: C. MOLARI, *Il Vangelo annunziato dai laici*, W: *Laici sulle vie del Concilio*, Cittadella Editrice (Assisi 1966) 87-101, 98: gdzie Autor ukazuje powołanie do wolności jako nieodłączny element powołania chrześcijańskiego.

Zatem uczestnictwo w królewskiej funkcji Chrystusa to nade wszystko uczestnictwo w Jego zwycięstwie nad grzechem i śmiercią, które zainaugurował On swym zmartwychwstaniem. Chreścijan, któremu Chrystus udziela swej władzy królewskiej, powołany jest do tego, aby realizował ją pokonując panowanie grzechu w sobie samym⁹⁹. Podkreśla się przy tym, że wierny wyposażony jest w środki pozwalające mu na odniesienie tego zwycięstwa. Jako takie środki wymienia się: zaparcie się siebie, święte życie, dar z samego siebie w pokornej służbie na rzecz bliźnich¹⁰⁰. Widzimy wyraźnie, że spełnianie funkcji królewskiej, w tym ujęciu, prowadzi wiernych do świętości życia.

Warto zauważyć przy tym, że służba bliźnim, w których wierni winni zawsze dostrzegać samego Mistrza, jest nie tylko sposobem naśladowania Chrystusa (Mt 20,28) i aktualizacją uczestnictwa w Jego królewskości, lecz okazuje się także sposobem pociągania innych do Chrystusa¹⁰¹ czyli wyrazem świadectwa chrześcijańskiego.

4.3.2. Poddanie stworzenia Chrystusowi

Wyzwolenie przyniesione przez Chrystusa obejmuje nie tylko człowieka, lecz rozciąga się na całe stworzenie. Sobór stwierdza: *w królestwie tym samo także stworzenie wyzwolone zostanie z niewoli skażenia na wolność chwały synów Bożych (por. Rz 8,21)*¹⁰². Nie chodzi tu o pewną obietnicę, którą Bóg chciałby wypełnić, lecz i o zadanie dotyczące wszystkich wiernych, przez których Chrystus pragnie rozszerzać swe Królestwo¹⁰³.

Realizacja chrześcijańskiej królewskości w stosunku do stworzenia zakłada konieczność *poznania najgłębszej natury całego stworzenia, jego wartości i przeznaczenia do chwały Bożej*¹⁰⁴. Według Smedta, prowadzi to do ponownego odkrycia centralnego miejsca Boga w historii świata i do takiego uporządkowania własnych działań, aby przez nie Duch Święty był obecny w świecie¹⁰⁵. W ten sposób każde działanie chrześcijanina winno respektować podstawową sytuację stworzenia i przyczynić się coraz bardziej do doprowadzenia go do pełni¹⁰⁶.

Należy tu zauważyć, że istnieje ścisły związek między spełnianiem funkcji królewskiej wobec stworzenia, a wymogiem świętości życia. Ten zaś, jako właściwe ukierunkowanie wewnętrzne chrześcijanina, okazuje się konieczny, aby chrześcijanin mógł ukierunkować stworzenie ku jego właściwemu celowi¹⁰⁷. Zatem wierny,

⁹⁹ por. KK 36: EV 1.378.

¹⁰⁰ por. KK 36: EV 1.378; *Christifideles laici*, 14; por. także: FORTE, dz.cyt., 49: Autor ujmuje proces wyzwolenia nie tylko na płaszczyźnie osobistej, lecz także wspólnotowej a nawet kosmicznej. Chreścijanin, spełniając funkcję królewską przyczynia się do wzrostu Królestwa Bożego, gdzie całe stworzenie dozna wyzwolenia (por. Rz 6,12).

¹⁰¹ por. KK 36: EV 1.378.

¹⁰² KK 36: EV 1.378; mimo iż zagadnienie to odnosi się najbardziej do wiernych świeckich, to jednak każdy ochrzczony, w relacji do stworzenia powołany jest do spełniania funkcji królewskiej, która opiera się na sakramencie chrztu.

¹⁰³ por. tamże.

¹⁰⁴ KK 36: EV 1.379.

¹⁰⁵ por. Smedt, dz.cyt., 461-462.

¹⁰⁶ por. Philips, dz.cyt., 375: *La gloria di Dio non si ottiene con la distruzione della creazione materiale, ma con la sua elevazione, quando l'uomo fa uso di tutto ciò che é messo a sua disposizione in modo sensato e finalmente con un'anima di santo.*

¹⁰⁷ por. KK 36: EV 1.379. Chociaż dokument podkreśla rolę wiernych świeckich w uświęcaniu świata, to stwierdzenie to odnosi się do nich jako do ochrzczonych.

spełniając funkcję królewską, winien starać się o aktualizację i o wzrost Królestwa Bożego, które ma ogarnąć całą rzeczywistość. Przez swoje działanie ma podporządkować wszystko Bożemu panowaniu¹⁰⁸.

Trzeba zauważyć także, że funkcja królewska znajduje swój skuteczny wyraz, gdy opiera się na opanowaniu siebie samego, które jest istotną przesłanką osobistej świętości. To wewnętrzne panowanie stanowi źródło harmonii, która przenosi się na całe stworzenie.

II. BYCIE CHRZEŚCIJANINEM W ASPEKcie DYNAMICZNYM

Bycie ochrzczonym, sytuuje człowieka w nowym wymiarze ontologicznym i sprawia, że wchodzi on w obszar zbawczego działania Boga udzielającego się ludziom w Chrystusie. W tej przestrzeni chrześcijanin odkrywa, że nie jest pozostawiony samemu sobie, lecz że winien kroczyć określoną drogą i żyć w pewien określony sposób, ponieważ jest wezwany przez Boga do relacji miłości. Ten wymiar powołania chrześcijańskiego okazuje się niezwykle istotny¹⁰⁹. Miłość, z jaką Bóg zwraca się ku człowiekowi pociąga go ku zjednoczeniu, które, zapoczątkowane w życiu wiary, ma osiągnąć pełnię w wieczności¹¹⁰.

Poza wymiarem osobistym, powołanie chrześcijańskie posiada wymiar wspólnotowy, ponieważ *do nowego Ludu Bożego powołani są wszyscy ludzie*¹¹¹, zaś ochrzczony, na mocy swego zjednoczenia z Chrystusem, staje się członkiem Jego Ciała, którym jest Kościół¹¹². Przynależność do tej wspólnoty, ze względu na to czym ona jest, naznacza dogłębnie życie wiernego tak w wymiarze wertykalnym - relacji z Bogiem, jak i w wymiarze horyzontalnym - relacji do innych ludzi. Ponieważ Kościół jest święty dlatego, wszyscy, którzy go stanowią winni przyjąć powołanie do świętości¹¹³. Podobnie również wszyscy powołani są do uczestnictwa w zbawczej misji Kościoła stając się przekazicielami zbawczego orędzia w dziele apostołatu¹¹⁴.

1. Powszechne powołanie do świętości

1.1. Aspekt wspólnotowy i osobisty - wymiar uniwersalny

Sobór, podkreślając, że wierzący w Chrystusa, odrodzeni przez chrzest, stają się

¹⁰⁸ por. *Instrumentum laboris*, 25: EV 10.1649; por. także: Brzuszek, o. c., 317.

¹⁰⁹ por. *Instrumentum laboris*, 15: EV 10.1623.

¹¹⁰ por. *Instrumentum laboris*, 14: EV 10.1622; 15: EV 10.1625: dokument ujmuje powołanie chrześcijańskie w jego wymiarze trynitarnym, czyli jako uczestnictwo we wspólnocie miłości Trójcy Św.

¹¹¹ KK 13: EV 1.318; por. J. ESQUERDA BIFET, *La vocazione missionaria*, W: A. Favale (red.) *Vocazione comune e vocazioni specifiche. Aspetti biblici, teologici e psicologico-pastorali*, LAS (Roma 1981) 150.

¹¹² por. *Instrumentum laboris*, 16: EV 10.1626.

¹¹³ por. KK 39: EV 1.387: *Kościół, którego tajemnicę wyklada Sobór święty, uznawany jest przez wiarę za niezachwianie święty. (...) Toteż wszyscy w Kościele, niezależnie od tego, czy należą do hierarchii, czy są przedmiotem jej funkcji pasterskiej, powołani są do świętości...*

¹¹⁴ por. KK 33: EV 1.369: *Apostolstwo świeckich jest uczestnictwem w samej zbawczej misji Kościoła i do tego właśnie apostołstwa sam Pan przeznacza wszystkich przez chrzest i bierzmowanie. Także i to stwierdzenie możemy odnieść do wszystkich ochrzczonych, jako że powołanie do apostołatu opiera się na sakramentach inicjacji chrześcijańskiej, a nie na byciu świeckim.*

ludem świętym, odwołuje się do najgłębszej rzeczywistości tego sakramentu, przez który grzesznik zostaje oczyszczony i zjednoczony z Chrystusem, otrzymuje dar życia Bożego¹¹⁵. Co więcej, świętość, według nauki soborowej, jest dziełem Ducha świętego, który uświęca cały Lud Boży¹¹⁶, oraz przymiotem całego Kościoła ponieważ Chrystus *umilował Kościół jako oblubienicę swoją, siebie samego zań wydając, aby go uświęcić (Ef 2,25-26)*¹¹⁷. Właśnie z woli Chrystusa uświęcającego cały Kościół bierze początek powszechne powołanie do świętości, które obejmuje wszystkich i przez które wyraża się wola Boga, który pragnie uświęcenia wszystkich wiernych¹¹⁸.

Ponieważ świętość jawi się jako prerogatywa całej wspólnoty wierzących w Chrystusa, dlatego niedopuszczalna jest w tej dziedzinie jakakolwiek dyskryminacja w łonie Kościoła. Nikt nie może uważać się, czy być uważany za wyłączonego z tego wezwania. Rzeczywiście, jak zaznacza Bonet, powołanie to jest właściwe każdemu ochrzczoneму¹¹⁹.

To powołanie uważa się za pierwsze i podstawowe dla każdego ucznia Chrystusa, i jako takie, stanowi ono fundament właściwej wiernym godności ukazując ją w pełni¹²⁰. Bówiem Bóg, który jest święty powołuje do udziału w swej własnej świętości tych, którzy przez chrzest stają się jego przybranymi dziećmi

1.2. Świętość jako obowiązek

Powołania do świętości nie można uważać za proste zaproszenie¹²¹. Fakt że wierni zostają usprawiedliwieni przez Chrystusa i przez chrzest stają się *prawdziwymi dziećmi Bożymi i uczestnikami Bożej natury, a przez to rzeczywiście świętymi*¹²², pociąga za sobą nie mniej realny wymóg odpowiedzi na tak wielki dar Boży¹²³. Sobór potwierdza to wymaganie, podkreślając, że wypływa ono z godności otrzymanej na chrzcie. Istotnie, wszyscy wierni winni dążyć ze swej strony do osiągnięcia doskonałej świętości odpowiadającej bogactwu darów Bożych, które im to umożliwiają¹²⁴.

Należy zauważyć, że o ile świętość pojmowana jest tak w wymiarze wspólnotowym, jak i osobistym, także obowiązek odpowiedzi na powołanie do świętości, jak

¹¹⁵ por. KK 9: EV 1.308; KK 40: EV 1.388.

¹¹⁶ por. DA 3: EV 1.921.

¹¹⁷ KK 39: EV 1.387.

¹¹⁸ por. tamże.

¹¹⁹ por. P.A. Bonnet, *Il "Christifidelis" recuperato protagonista umano nella Chiesa*, W: R. Latourelle (red.), *Vaticano II bilancio e prospettive venticinque anni dopo 1962/1987*, I, Cittadella Editrice (Assisi 1987) 477; por. PHILIPS, dz.cyt., 386; w odniesieniu do świeckich autor stwierdza, że nie są oni chrześcijanami drugiej kategorii, ponieważ w pełni uczestniczą w powołaniu do świętości.

¹²⁰ por. *Christifideles laici*, 16.

¹²¹ por. *Christifideles laici*, 16; wyraża to jako: niezbywalny wymóg tajemnicy Kościoła.

¹²² KK 40: EV 1.388.

¹²³ por. KK 11: EV 1.315; konieczność odpowiedzi na powołanie do świętości jawi się jako konsekwencja wielu środków do zbawienia danych do dyspozycji wszystkim wiernym.

¹²⁴ KK 11: EV 1.315; por. Philips, dz.cyt., 399, 401: Autor zauważa, że *la santità é un dono di Dio, ma trascurare di conservare e di portare a compimento questo dono prezioso sarebbe offendere il Donatore*. Podkreślając następnie powszechność powołania do świętości zaznacza, że pozytywna odpowiedź jest rzeczywistym obowiązkiem, którego nie może przekreślać fakt, że wielu chrześcijan nie odpowiada w sposób właściwy. Zaangażowanie w realizację powołania do świętości obowiązuje każdego pod groźbą zaniedbania swej powinności.

zaznacza Kodeks Prawa Kanonicznego, nie ogranicza się do starania o własną świętość, lecz winien rozciągać się na *przyczynianie się do wzrostu Kościoła i ustawiczne wspieranie rozwoju jego świętości*¹²⁵. Chrześcijanin zatem nie może zamykać się sam w sobie w dążeniu do własnej doskonałości, lecz powinien prowadzić życie święte, żyjąc we wspólnocie z braćmi i przyczyniając się w ten sposób do świętości całego Kościoła.

Obowiązek świętości wynika z samej przynależności do Kościoła, który jest święty i jest wspólnotą zbawienia. Jak zauważa Philips, postawa braku zaangażowania, aby żyć święcie i unikać grzechu stanowiłaby jawną sprzeczność dla kogoś, kto byłby członkiem Kościoła¹²⁶.

Wydaje się warte przypomnienia znaczenie świadectwa życia zgodnego z wiarą i przeżywanego w miłości, o którym mówiliśmy przy okazji omawiania funkcji prorockiej¹²⁷. Z pewnością świętość należy uważać za najdoskonalszy sposób świadectwa chrześcijańskiego, przez co obowiązek świętości ściśle łączy się z obowiązkiem dawania świadectwa.

Powołanie do świętości okazuje się w swej istocie jako wymóg pewnego określonego sposobu życia, różnego od tego jakie człowiek byłby zdolny prowadzić w oparciu o swe własne siły. Chrześcijanin bowiem jest powołany, aby żyć życiem samego Boga¹²⁸. Jednak, jak podkreśla Philips, chrześcijanin winien żyć święcie nie tylko dlatego, aby stać się świętym, lecz ponieważ **jest** święty, o ile dzięki łasce chrztu został rzeczywiście wyzwolony spod panowania grzechu i uświęcony¹²⁹. Chrześcijańska świętość ukazuje się więc jako wezwanie, aby żyć w sposób odpowiadający fundamentalnej godności bycia ochrzczonym. W tej perspektywie rozumiała staje się żarliwość, z jaką Sobór podkreśla, że powołanie do świętości dotyczy wszystkich wiernych każdego stanu i stopnia¹³⁰, ponieważ każda sytuacja i okoliczność życia stanowi dla chrześcijanina wezwanie do rozpoznania i wypełniania woli Bożej.

1.3. Środki do realizacji powołania do świętości

Aby wierni mogli rzeczywiście realizować powołanie do świętości Bóg daje do ich dyspozycji stosowne środki, przez które udziela im swej łaski. Miedzy nimi na szczególną uwagę zasługuje **sluchanie Słowa Bożego**, przez które chrześcijanin poznaje wolę Bożą i przy pomocy łaski Bożej wypełnia ją w swym działaniu¹³¹, co stanowi bez wątpienia drogę do osiągnięcia świętości.

¹²⁵ CIC. 210; por. także: R. Forycki, *Apostolskie powołanie Ludu Bożego*, W: *Powołanie do apostołstwa*, Pallotinum (Warszawa - Poznań 1975) 144-156, 146: Autor zauważa, że wymiar osobisty i wspólnotowy ściśle łączą się ze sobą, ponieważ jedynie osoby w pełni autentyczne są w stanie budować świętość wspólnoty. Natomiast święta wspólnota tworzy klimat, czy przestrzeń odpowiednią dla realizacji świętości osobistej.

¹²⁶ por. Philips, dz.cyt., 176: w odniesieniu do pełnej przynależności do Kościoła Autor zwraca uwagę na specyficzną sytuację grzeszników, którzy swoim postępowaniem zaprzeczają swej przynależności do Kościoła.

¹²⁷ por. KK 12: EV 1.316.

¹²⁸ por. Forycki, dz.cyt., 145.

¹²⁹ por. Philips, dz.cyt., 339.

¹³⁰ KK 40: EV 1.389. por. KK 32: EV 1.366; 39: EV 1.387.

¹³¹ por. KK 42: EV 1.397; *Christifideles laici*, 16; Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawianiu Bożym *Dei verbum* (KO), 18.11.1965: EV 1.872-911, 21: EV 1.904.

Bardzo ważnym okazuje się także uczestnictwo wiernych w życiu sakramentalnym i w liturgii ze szczególnym uwzględnieniem Eucharystii¹³⁴. To uczestnictwo, aby mogło być rzeczywiście pomocne w drodze do świętości, winno być świadome i aktywne, ponieważ liturgia i sakramenty działają nie na sposób magiczny, lecz zakładają aktywne zaangażowanie ze strony tych, którzy w nich uczestniczą. Takie uczestnictwo wymaga jednak pewnego przygotowania, czy też pewnej formacji. Wydaje się ona koniecznym warunkiem, aby uczestnictwo w liturgii i w sakramentach mogło istotnie prowadzić do wzrostu świętości.

Trzeba też wskazać na znaczenie modlitwy w realizacji powołania do świętości. Modlitwa liturgiczna, chociaż stanowi formę uprzywilejowaną, nie wyczerpuje jednak całego bogactwa jej form. Nie może zabraknąć modlitwy osobistej i rodzinnej¹³⁵.

Powołanie do świętości nie wyczerpuje się wyłącznie w relacji między człowiekiem a Bogiem. Jak wspomnieliśmy, poznanie woli Bożej przez przyjęcie Słowa Bożego prowadzi w sposób konieczny do jej zastosowania w konkretnym życiu. Autentyczna świętość domaga się zatem całkowitej zgodności między wyznawaną wiarą a życiem. Jeśli bowiem świętość określa się jako doskonałość, czy też pełnię miłości¹³⁶ to zakłada ona ogarnięcie wszystkich aspektów życia codziennego, które przeżywa się na chwałę Trójcy św. i dla dobra wszystkich ludzi¹³⁷. Wiernym, którzy żyją zmagając się nieustannie o wzrost świętości, walcząc z grzechem, Sobór ukazuje Maryję Dziewicę, w której Kościół osiągnął doskonałość, jako wzór cnót dla całej wspólnoty wiernych¹³⁸.

Jednak fakt, że Maryja jest dla wiernych wzorem świętości nie oznacza tylko pobożnego podziwu. Życie moralne chrześcijan opiera się na tajemnicy. Nie można zatem zaniedbać poznania zbawczej prawdy. Oddając cześć Maryi stajemy wobec streszczenia tajemnicy wiary, ponieważ prowadzi nas Ona do tajemnicy Boga, który stał się człowiekiem dla naszego zbawienia¹³⁹. Prawdziwe naśladowanie Maryi jako wzoru świętości zakłada bez wątpienia coraz głębsze poznanie Jej roli w tajemnicy zbawienia, a więc wzrastanie w wierze.

Zauważamy zatem, że realizacja powołania do świętości w pewien sposób domaga się formacji doktrynalnej, przede wszystkim ze względu na potrzebę uświadomienia sobie w pełni znaczenia bycia ochrzczonym, na czym opiera się to powołanie, oraz w odniesieniu do wspomnianych środków, które Bóg daje do dyspozycji, by umożliwić jego realizację.

2. Powszechne powołanie do apostołatu

Zagadnienie uczestnictwa wiernych w apostołacie, podczas dyskusji poprzedzających Sobór i w jego obradach koncentrowało się wokół roli wiernych świeckich.

¹³² por. Philips, dz.cyt., 423: podkreślając konieczność zgodności między przyjmowanym słowem a czynami zaznacza, że kto nie dąży do tej zgodności w rzeczywistości nie słucha i czyni się głuchym na ten jedyny głos, który może nauczyć go całej wartości miłości.

¹³³ por. KK 42: EV 1.397.

¹³⁴ por. *Christifideles laici*, 16.

¹³⁵ por. tamże.

¹³⁶ por. KK 40: EV 1.389.

¹³⁷ por. KK 42: EV 1.397; *Instrumentum laboris*, 35: EV 10.1673.

¹³⁸ por. KK 65: EV 1.441.

¹³⁹ por. Philips, dz.cyt., 569-570.

Takie ujęcie, jak można łatwo zrozumieć, stanowiło reakcję na niemal wyłączne panowanie duchowieństwa w tej dziedzinie w okresie przed Soborem. W naszych rozważaniach nie będziemy podejmować zagadnień szczegółowych dotyczących tego, co w powołaniu do apostołatu dotyczy świeckich jako takich. Z tej racji wypadałoby mówić o apostołacie wiernych, jako ochrzczonych, ponieważ chcemy ujmować to zagadnienie na płaszczyźnie tego, co wspólne wszystkim wiernym jako ochrzczonym (*christifideles*)¹⁴⁰.

2.1. Fundament apostołatu

Przede wszystkim trzeba stwierdzić, że apostołat, o którym tu mówimy jest apostołatem Kościoła, który powstał w tym celu, by szerząc królestwo Chrystusowe po całej ziemi ku chwale Ojca, uczynić wszystkich ludzi uczestnikami zbawczego odkupienia i by przez nich skierować cały świat rzeczywiście do Chrystusa¹⁴¹. Kościół spełnia to zadanie głosząc orędzie Chrystusa, przekazując wiarę i udostępniając w ten sposób dar zbawienia wszystkim ludziom. Apostołat zatem ukazuje się jako cel dla którego Kościół został powołany, a równocześnie jako podstawowy wyraz jego życia.

Apostołat Kościoła ma swoje źródło w samym Chrystusie, którego Ojciec posłał, aby wszystkim ludziom przyniósł zbawienie¹⁴². Chrystus, przekazując swemu Kościołowi misję zbawienia nie wprowadził żadnych ograniczeń, lecz uczynił jej uczestnikami wszystkie członki swego Mistycznego Ciała¹⁴³. Dlatego Kościół, we wszystkich, którzy do niego należą winien czuć się ukierunkowany na prowadzenie w czasie misji Chrystusa. Ponieważ Kościół okazuje się tak istotowo przeznaczony do apostołatu, dlatego żadne z jego działań nie może być obce temu podstawowemu powołaniu. Zatem apostołat należy pojmować nie jako jedną z wielu czynności Kościoła, lecz jako rację jego istnienia określającą praktycznie realizację jego misji¹⁴⁴.

Uczestnictwo Kościoła w misji Chrystusa, z której wypływa powołanie do apostołatu obejmuje, jak wspomnieliśmy, wszystkich tych, którzy przez wiarę i chrzest, stają się jego członkami¹⁴⁵. Wierni bowiem *wszczepieni przez chrzest w Ciało Mistyczne Chrystusa, utwierdzeni mocą Ducha Świętego przez bierzmowanie, są przeznaczeni*

¹⁴⁰ Już w okresie trwania Soboru wskazywano na termin „apostołat wiernych” jako na najbardziej właściwy nie „apostołstwo świeckich” dla określenia apostołatu jako wspólnego powołania wszystkich w Kościele: *Non in quanto laici che i cristiani prendono parte all'apostolato della Chiesa, ma in quanto fedeli*: J. HAMER, *Il fondamento biblico e teologico dell'apostolato dei fedeli*, Sacra doctrina 7 (1962) 218-242, 235.

¹⁴¹ DA 2: EV 1.916.

¹⁴² por. Forycki, dz.cyt., 147-148.

¹⁴³ por. DA 4: EV 1.922; por. *Dalla teologia del „Corpo Mistico”* cyt., 221: Jako fundament apostołatu ukazuje, poza wyraźnym przykazaniem Chrystusa (Mt 28,19), fakt, że Kościół winien być sakramentem zbawienia dla całej ludzkości współpracując w wypełnieniu planu Boga, który w Chrystusie pragnie udzielić zbawienia całemu światu.

¹⁴⁴ por. A. Del Portillo, *Laici e fedeli nella Chiesa*, Edizioni Ares (Milano 1969) 66.

¹⁴⁵ por. Molari, dz.cyt., 89-90: Autor podkreśla, że apostołat nie jest dla Kościoła luksusem, na który może pozwolić sobie w momentach większej witalności, lecz ścisłą koniecznością życiową.

¹⁴⁶ por. Brzuszek, dz.cyt., 300: wierni, stając się członkami Chrystusa i Kościoła, uczestniczą w Jego funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej, co stanowi fundament ich zdolności apostołskiej. Apostołat wiernych okazuje się w ten sposób manifestacją ich uczestnictwa w potrójnej funkcji Chrystusa.

przez samego Pana do apostołstwa¹⁴⁷. A ponieważ apostołat znajduje swój fundament w sakramencie chrztu, zatem wszyscy wierzący stają się uczestnikami powołania do apostołatu a samo powołanie chrześcijańskie okazuje się ze swej natury powołaniem do apostołatu¹⁴⁸. Przyjmując dar wiary chrześcijanin staje się przez chrzest członkiem społeczności świadków Chrystusa i zostaje wezwany, aby wyznawać Go i głosić całemu światu¹⁴⁹.

W tym kontekście należy zaznaczyć, że powołanie do apostołatu nie pochodzi od hierarchii. Wierni otrzymują je bezpośrednio od Pana, jako uczestnictwo w Jego misji zbawczej, a nie w misji hierarchii¹⁵⁰. Byłoby jednak całkowicie błędne sądzić, że wierni mogą wypełniać to powołanie zupełnie niezależnie od hierarchii. Właśnie z racji na zakorzenienie w sakramentach chrztu i bierzmowania, które włączają wiernych do wspólnoty Ludu Bożego powołanie do apostołatu winno być realizowane w jedności ze wszystkimi wiernymi, a w szczególności w jedności z pasterzami¹⁵¹. Także w ten sposób okazuje się powszechny wymiar powołania do apostołatu.

2.2. Apostołat jako prawo i powinność

Uczestnictwo wiernych w apostołacie nie jest tylko pewną możliwością, czy zwykłą zdolnością. Z racji na zakorzenienie w zjednoczeniu wiernych z Chrystusem, który czyni ich uczestnikami swej własnej misji zbawczej, apostołat jawi się jako podstawowe prawo, a zarazem powinność wszystkich wiernych¹⁵². Przez chrzest, który czyni ich uczestnikami funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa, są oni zobowiązani do kontynuowania misji Zbawiciela aż do jej eschatologicznego spełnienia¹⁵³.

Prawo i powinność okazują się nierozdzielne. Wierni bowiem, zjednoczeni z Chrystusem przez sakramenty inicjacji chrześcijańskiej, na mocy tego zjednoczenia przeznaczeni są przez Niego do apostołatu¹⁵⁴. Tym samym stają się nie tylko zdolni

¹⁴⁷ DA 3: EV 1.918; por. KK 33: EV 1.369.

¹⁴⁸ por. DA 2: EV 1.616; RH 11: EV 6.1201; por. Forte, dz.cyt., 47; por. Molari, dz.cyt., 95: podkreślając misyjny charakter bycia chrześcijaninem Autor zauważa, że jest się apostołem przez to, przez co jest się chrześcijaninem i że charakter chrzcielny oraz życie łaski znajdują się u podstaw apostołatu wszystkich wiernych, tak świeckich, jak i hierarchii.

¹⁴⁹ por. G. Gatti, *La vocazione cristiana*, W: A. Favale (red), *Vocazione comune e vocazioni specifiche. Aspetti biblici, teologici e psico-pedagogico-pastorali*. LAS (Roma 1981) 223-247, 224.

¹⁵⁰ por. Portillo, dz.cyt., 66; zobacz także: Esquerda Bifet, dz.cyt., 250; Philips, dz.cyt., 341: zauważa, że *nessuno mai ha messo in dubbio che il messaggio di salvezza di Cristo si debba comunicare a tutti i fedeli. Ma solo negli ultimi anni si è imposta l'idea che anche i semplici fedeli sono capaci di trasmettere il messaggio e, soprattutto, che questo irradiazione appartiene all'essenza della loro vocazione.*

¹⁵¹ por. DA 3: EV 1.921. por. Portillo, dz.cyt., 67: podkreśla, że apostołat czerpie swą skuteczność i prawidłowość od wspólnoty eklezjalnej; por. Barruffo, dz.cyt., 59: stwierdza, że wymiar wspólnotowy apostołatu stanowi rzeczywistość głęboko teologiczną właśnie z racji na fakt, że jest uczestnictwem w misji Kościoła, który kontynuuje zbawczą misję Chrystusa i komunikuje ją swoim członkom.

¹⁵² por. DA 3: EV 1.918; CIC. 211, 225,1; por. także: Portillo, dz.cyt., 66-67: Autor ukazuje prawo do apostołstwa jako *ius nativum* właściwe sytuacji ochrzczonych, które otrzymuje się stając się członkiem Ludu Bożego. Jako takie prawo to jest uprzednie w stosunku do każdego zróżnicowania w społeczności Ludu Bożego i odnosi się do wszystkich wiernych.

¹⁵³ por. Portillo, dz.cyt., 66.

¹⁵⁴ por. DA 3: EV 1.918.

do spełniania powierzonej im misji, lecz, będąc do niej przeznaczeni, winni ją realizować¹⁵⁵.

Obowiązek apostołatu wynika także z uświęcenia, którego w wiernych dokonuje Duch Święty, w szczególności przez sakramenty jak również przez szczególne dary, jakich im udziela. Dary te, uzdalniając wiernych do apostołatu, domagają się aktywnego zaangażowania i nakładają obowiązek rzeczywistego świadczenia o Chrystusie.

W tym miejscu można by się zastanawiać czy obowiązek apostołatu, wypływając z darów nadprzyrodzonych, które w swej istocie są tymi, przez które człowiek staje się chrześcijaninem, dotyczy wszystkich wierzących w sposób bezwarunkowy? Wydaje się, że nie może być żadnych innych uwarunkowań poza świadomością otrzymanych darów¹⁵⁶. To zaś jest równoznaczne ze świadomością bycia chrześcijaninem. Wierzący zatem, z racji na to, kim stał się przez sakrament chrztu i świadomy otrzymanych darów, winien czuć się zobowiązany do głoszenia innym tajemnicy zbawienia, której sam stał się uczestnikiem.

Podstawowym zadaniem, jakie jawi się w tej perspektywie jest zapewnienie wiernym takiej formacji, która umożliwi im lepsze zdanie sobie sprawy ze swego bycia ochrzczonym, aby mogli stać się prawdziwymi świadkami Chrystusa¹⁵⁷. W ten sposób chrześcijanin, jako uczeń Chrystusa stanie się zdolny do podjęcia obowiązku głoszenia wiary, co tak akcentował Sobór¹⁵⁸.

Apostolskie zaangażowanie prowadzi wiernych do aktywnego działania na rzecz wzrostu Mistycznego Ciała Chrystusa, którego są i winni być żywymi członkami. To właśnie zaangażowanie, nie ograniczające się z całą pewnością do zewnętrznego aktywizmu, kieruje się ku pełni tego Ciała¹⁵⁹, co wskazuje na orientację eschatologiczną powinności apostołatu. Oznacza to, że nie ogranicza się ona do jakiegoś szczególnego okresu, do czasów kryzysowych, lecz w każdym czasie stanowi konieczne zadanie wszystkich wiernych¹⁶⁰. W naszych czasach zadanie to wydaje się tym bardziej naglące, że zaangażowanie wszystkich wierzących okazuje się szczególnie potrzebne¹⁶¹.

2.3. Działalność apostołska

Uczestnictwo w powołaniu do apostołatu, będąc integralnym elementem bycia chrześcijaninem i życia chrześcijańskiego nadaje mu pewien szczególny charakter.

¹⁵⁵ por. DA 3: EV 1.921; DM 28: EV 1.1189.

¹⁵⁶ por. Philips, dz.cyt., 195.

¹⁵⁷ por. DA 25: EV 1.1008: Szczególnym zadaniem hierarchii wydaje się być budzenie świadomości prawa i obowiązku apostołatu wśród wszystkich wiernych.

¹⁵⁸ por. KK 17: EV 1.327.

¹⁵⁹ por. DM 36: EV 1.1211; Nacisk, jaki Sobór położył na budzenie aktywności wiernych wyraża się również w podkreśleniu konieczności aktywności świeckich, którzy wraz z hierarchią tworzą jeden apostołat Kościoła; por. DA 10: EV 1.349.

¹⁶⁰ por. DA 2: EV 1.916: pragnąc podkreślić potrzebę apostolskiego zaangażowania każdego chrześcijanina, Sobór stwierdza: *Podobnie jak w organizmie żywym żaden członek nie zachowuje się całkiem biernie, ale uczestnicząc w życiu ciała, bierze równocześnie udział w jego działaniu, tak i w Ciele Chrystusa, którym jest Kościół, całe ciało według zakresu działania właściwego każdemu członkowi przyczynia sobie wzrostu (por. Ef 4, 16). Co więcej, tak wielka jest w tym ciele więź i zespolenie członków (por. Ef 4, 16), iż członka, który nie przyczynia się według swej miary do wzrostu ciała, należy uważać za niepożytecznego tak dla siebie, jak i dla Kościoła.*

¹⁶¹ por. *Instrumentum laboris*, 46: EV 10.1687.

Należy bowiem stwierdzić, że o ile powołanie chrześcijańskie ze swej istoty jest powołaniem do apostołatu¹⁶², o tyle bycie chrześcijaninem oznacza równocześnie bycie apostołem.

W tym miejscu należy zauważyć, że jeśli działanie chrześcijanina wyraża to, kim on jest, zatem bycie apostołem jawi się jako zasada każdego działania o charakterze apostołskim, a z drugiej strony każde działanie apostołskie zakłada i domaga się bycia apostołem ze strony tego, kto podejmuje takie działanie¹⁶³. Dlatego uczestnictwo w apostołacie jest dla każdego ochrzczonego konieczną konsekwencją tego, kim stał się on przez sakrament chrztu.

Przyłgnięcia do Chrystusa, na którym opiera się bycie chrześcijaninem, oraz przyjęcie Jego zbawczego orędzia, uzdalnia do głoszenia innym prawdy, którą się przyjęło¹⁶⁴. To głoszenie winno być na tyle skuteczne, aby dotrzeć do wszystkich ludzi na całym świecie¹⁶⁵. Nie może się ono ograniczać do przekazywania pewnej informacji. Nie wystarczy przekazywanie określonych wiadomości o Chrystusie. Każde działanie apostołskie winno zmierzać ku temu, aby Jego zbawcze orędzie było poznane i przyjęte w całej jego mocy¹⁶⁶. Zatem działanie apostołskie winno być zawsze raczej komunikowaniem wiary niż informacji, chociaż także wymiar poznawczy stanowi bez wątpienia konieczną przesłankę wiary¹⁶⁷.

Zadanie doprowadzania wszystkich ludzi do poznania jedyne prawdziwego Boga, oraz Tego, którego On posłał, Jezusa Chrystusa (por. J 17,3), ukazane jest jako cel, któremu wszyscy wierni są przyporządkowani na mocy przykazania miłości. Przekazując to zbawcze poznanie wierni oddają cześć Bogu¹⁶⁸.

Aby orędzie Chrystusa mogło skutecznie dotrzeć do wszystkich ludzi, działanie apostołskie nie może ograniczać się do samego słowa. W rozszerzaniu się wiary decydującym czynnikiem okazuje się świadectwo życia dogłębnie chrześcijańskiego. Ono właśnie, jak podkreśla Sobór, stanowi pierwszy i podstawowy obowiązek ochrzczonego¹⁶⁹.

¹⁶² por. DA 2: EV 1.916: *powołanie bowiem chrześcijańskie jest ze swej natury również powołaniem do apostołstwa.*

¹⁶³ por. Barruffo, dz.cyt., 48.

¹⁶⁴ por. tamże.

¹⁶⁵ Powszechność tego zaangażowania została potwierdzona przez Kodeks, który przedstawia je jako prawo i obowiązek wszystkich wiernych: por. CIC 211.

¹⁶⁶ por. DA 3: EV 1.920; por. także: Forycki, dz.cyt., 147-148.

¹⁶⁷ por. Barruffo, dz.cyt., 62: wiara nie jest tylko zbiorem prawd do przekazania, lecz jest równocześnie warunkiem autentyczności chrześcijańskiego świadectwa. W tym celu domaga się wiary dojrzałej.

¹⁶⁸ por. DA 3: EV 1.918-919: Miłość okazuje się nie tylko przykazaniem zobowiązującym do świadczenia o Chrystusie, lecz winna być mocą ożywiająca cały apostołat. Jako taka, miłość ściśle wiąże się z życiem sakramentalnym: *Sakramenty natomiast, zwłaszcza Eucharystii, udzielają i wzmagają ową miłość, która jest jakby duszą całego apostołatu*; DA 8: EV 1.942-947 podkreśla znaczenie każdego działania ożywionego miłością dla apostołatu, ponieważ pozwala ona widzieć w bliżnim obraz Boga i samego Chrystusa

¹⁶⁹ DM 36: EV 1.1212; por. DA 6: EV 1.934: Sam przykład chrześcijańskiego życia i dobre uczynki spełniane w duchu nadprzyrodzonym mają już siłę pociągania ludzi do wiary i do Boga; por. DA 13: EV 1.963: zobacz także: Gatti, dz.cyt., 244: Autor zauważa, że apostołat nie wymaga porzucenia normalnych warunków życia, lecz domaga się życia w taki sposób, aby skłaniał innych, a szczególnie niewierzących do refleksji

Z pewnością, aby życie chrześcijańskie mogło być narzędziem apostołatu musi być praktycznym zastosowaniem Ewangelii, czyli życiem zgodnym z wiarą. Świadczenie o Chrystusie słowem i życiem domaga się od wierzącego osobistej relacji do głoszonego orędzia. Jedynie ścisła i głęboka więź z Chrystusem, który jest Słowem Ojca, umożliwi bycie Jego zwiastunem dla innych¹⁷⁰. Od żywotności i dynamizmu tego zjednoczenia z Chrystusem zależy w sposób bezpośredni skuteczność i owocność apostołatu¹⁷¹.

Należy tu uwzględnić również sakramentalny wymiar życia chrześcijańskiego. W odniesieniu do apostołatu Magisterium przypomina o doniosłości szczególnie dwóch sakramentów: pokuty i pojednania, oraz eucharystii. Podkreśla się, że radykalne i stałe zakorzenienie w Eucharystii jest dla wiernych niezbędne, aby dar nowego życia, pochodzący z odkupienia był dzięki nim obecny i działający w świecie¹⁷². Staje się to możliwe jedynie poprzez przemianę serca i odpuszczenie grzechów do tego stopnia, że nie poddając się temu procesowi wierni nie mogą przeżywać Eucharystii jako autentycznej tajemnicy wiary, która może stać się dla nich źródłem i szczytem ich apostołskiego działania¹⁷³.

Realizacja powołana apostołskiego okazuje się dzieleniem i głoszeniem innym tego, co się samemu otrzymało od Boga. Oczywiście dary te można otrzymać w doświadczeniu łaski, przez które Bóg udziela ludziom swego życia i swej własnej świętości. W ten sposób apostołat możemy uważać za uczestnictwo w uświęcaniu ludzi, które dokonuje się poprzez dzielenie się swoją świętością i własnym doświadczeniem dążenia ku świętości¹⁷⁴.

Sobór zwraca także uwagę na to, że apostołatu nie można pojmować wyłącznie jako działania Kościoła ad extra, czyli jako skierowanego do tych, którzy nie znają Chrystusa i nie należą do Kościoła. Nie lekceważąc tego wymiaru dekret soborowy zaznacza, że *prawdziwy apostoł szuka okazji głoszenia Chrystusa również słowem, bądź to niewierzącym, by ich doprowadzić do wiary, bądź wierzącym, by ich pouczyć, umocnić i pobudzić do gorliwszego życia*¹⁷⁵. Apostołat w tym aspekcie jawi się jako wyraz współodpowiedzialności wiernych, którzy przeżywają swą wiarę we wspólnocie eklezjalnej.

2.4. Konieczność przygotowania

Jak widzimy, apostołat ukazany jest przez Magisterium jako niezwykle ważne

¹⁷⁰ por. Forte, dz.cyt., 47: Autor wyraża tę ideę przy pomocy terminu *possesso* ponieważ chrześcijanin, w stosunku do Słowa posiada je i jest przez nie posiadany.

¹⁷¹ por. DA 4: EV 1.922.

¹⁷² *Instrumentum laboris*, 24: EV 10.1645.

¹⁷³ *Instrumentum laboris*, 24: EV 10.1646; por. R H, 20: EV 6. 1251-1256.

¹⁷⁴ por. KK 33: EV 1.368; DA 6: EV 1.933; Na temat relacji między powołaniem do świętości a powołaniem do apostołatu zobacz także: Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus et Sacra Congregatio pro Episcopis, Notae directivae *Mutuae relationis* pro mutuis relationibus inter episcopos et religiosos in ecclesia, 14.05.1978: AAS 70 (1978) 473-506: EV 6.586-717, n.4: EV 6.594; Pierwsza część dokumentu, poświęcona ogólnym zasadom doktrynalnym ukazuje powołanie do świętości i do apostołatu jako dwa aspekty jednego powołania chrześcijańskiego; por. także: Forycki, dz.cyt., 148; podkreśla, że nie wolno rozdzielać tych dwóch aspektów, ponieważ autentyczna świętość ze swej natury szuka sposobności, aby wyrazić się w apostołacie, a ten z kolei właśnie ze świętości czerpie swą skuteczność.

¹⁷⁵ DA 6: EV 1.935.

zadanie dla całego Kościoła i dla każdego z wiernych. Jego realizacja pojmowana jest jako swego rodzaju sprawdzian żywotności Kościoła i każdego z jego członków.

Aby jednak wszyscy ochrzczeni mogli w odpowiedni sposób realizować swe powołanie do apostołatu, konieczne jest stosowne przygotowanie, czy formacja. Sobór wyraźnie stwierdza konieczność takiej wielopłaszczyznowej formacji, podkreślając, że stanowi ona niezbędny warunek pełnej skuteczności apostołatu¹⁷⁶.

Jako pierwszy aspekt tej formacji wskazuje się wymiar duchowy. W tym znaczeniu owa formacja polega przede wszystkim na tym, by *wierny nauczył się pełnić posłannictwo Chrystusa i Kościoła, przeżywając przez wiarę boską tajemnicę stworzenia i odkupienia, pobudzany przez ożywiającego Lud Boży Ducha Świętego, który nakłania wszystkich ludzi do miłości Boga Ojca oraz świata i ludzi w Bogu*¹⁷⁷. Bez tej formacji duchowej apostołat nigdy nie mógłby być prawdziwym świadectwem o Chrystusie i pozostałby co najwyżej pewnym przekazem niepewnych wiadomości.

Jeśli chodzi o inny wymiar tej formacji to należy zwrócić uwagę na jej aspekt doktrynalny. Sobór ogranicza się do dość ogólnikowego stwierdzenia, że wina ona być solidna¹⁷⁸.

Szerzej wypowiada się na ten temat Kodeks Prawa Kanonicznego. Podkreśla się w nim, że poznanie doktryny chrześcijańskiej, stosowne do indywidualnych możliwości, jest konieczne, aby uczestniczyć w realizacji apostołatu. Nikt bowiem nie jest w stanie żyć zgodnie z nauką chrześcijańską, głosić ją, czy bronić jeśli sam jej nie zna¹⁷⁹. Jeśli zaś uczestnictwo w apostołacie jawi się jako nieodłączny element powołania chrześcijańskiego, a jego realizacja domaga się tak głoszenia orędzia zbawczego jak i życia zgodnego z wiarą, to formacja doktrynalna okazuje się ściśle konieczna ze względu na apostołat, ponieważ prowadząc do poznania i zrozumienia orędzia chrześcijańskiego umożliwia tak jego praktyczne zastosowanie w życiu, jak i jego głoszenie innym.

3. Fundamentalna równość

Koncentrując uwagę na wspólnej wszystkim ochrzczonej kondycji, pod kątem wymogu formacji doktrynalnej, należy rozważyć to, co na temat wspólnej wszystkim wiernym kondycji znajdujemy w nauczaniu soborowym.

Znaczącym jest sam fakt, jak i sposób podjęcia tego zagadnienia przez Sobór. Przede wszystkim sama struktura Konstytucji dogmatycznej o Kościele, a w szczególności miejsce, jakie zajmuje w niej rozdział poświęcony Ludowi Bożemu¹⁸⁰, który znalazł się przed rozdziałem poświęconym hierarchii, pozwalając uchwycić ogólną tendencję podkreślenia tego co wspólne wszystkim w Kościele przed wszelkim możliwym zróżnicowaniem¹⁸¹.

¹⁷⁶ por. DA 28: EV 1.1017.

¹⁷⁷ DA 29: EV 1.1020.

¹⁷⁸ por. DA 29: EV 1.1021.

¹⁷⁹ por. CIC 229,1.

¹⁸⁰ Samo pojęcie Ludu Bożego, za pomocą którego Lumen Gentium określa Kościół zawiera w sobie przesłankę istotowej równości, lecz wewnątrz pewnej struktury hierarchicznej: por. O. Semmelroth, *La Chiesa, nuovo popolo di Dio*, W: BARAUNA G. (red.), *La Chiesa del Vaticano II*, Vallecchi Ed. (Firenze 1965) 439-452, 446.

¹⁸¹ por. KK 32: EV 1.365: *Jeden tedy jest Lud Boży wybrany... wspólna jest godność członków*; por. Bonnet, dz.cyt., 475, 482; por. *Dalla teologia del "Corpo Mistico"* cyt., 209: zauważa się, że podkreślając to, co wspólne wszystkim ochrzczonej lepiej wyraża się jedność Kościoła.

Ta podstawowa jedność Ludu Bożego i idąca za tym równość wszystkich jego członków jako *christifideles* odnosi się bez wątpienia do odrodzenia chrzcielnego. Istotnie, dokument soborowy, podkreślając jedność Ludu Bożego i jej chrzcielny fundament odwołuje się wyraźnie do Listu do Efezjan: *jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest (Ef 4,5), i kontynuuje: wspólna jest godność członków wynikająca z ich odrodzenia się w Chrystusie, wspólna łaska synów*¹⁸³. Zatem przyłgnięcie do Chrystusa Pana przez jedną wiarę, które dokonuje się przez chrzest, stanowi dla wszystkich wiernych fundament ich równości w Chrystusie. Z tego zjednoczenia z Chrystusem rodzi się uczestnictwo w potrójnej funkcji Chrystusa, które postrzegane jest jako zasada równości całego Ludu Bożego¹⁸³.

Ponieważ na mocy odrodzenia chrzcielnego wszyscy, którzy stają się jego uczestnikami stają się w Chrystusie, Synu Bożym, przybranymi dziećmi Bożymi, dlatego ich synowska kondycja stanowi fundamentalną charakterystykę wszystkich członków Ludu Bożego. Dlatego możemy mówić o rzeczywistej równości wśród wiernych jako ochrzczonych¹⁸⁵.

Ta ontologiczna równość stanowi fundament, na którym opiera się także dynamiczny aspekt jedności Ludu Bożego¹⁸⁶. Wypada w tym miejscu przypomnieć to, co wcześniej mówiliśmy na temat uczestnictwa wszystkich wiernych w jednej misji Chrystusa, która jest kontynuowana w jednej misji Kościoła. To uczestnictwo stanowi również zasadę równości wszystkich wiernych w aspekcie dynamicznym ich bycia ochrzczonymi¹⁸⁷.

W ujęciu Soboru, podjętym także przez Kodeks, ta fundamentalna równość ontologiczno - dynamiczna stanowi podstawę ich uczestnictwa w przyczynianiu się do wzrostu Ciała Chrystusa¹⁸⁸, które aktualizuje się w różnoraki sposób przez ich uczestnictwo w potrójnej funkcji Chrystusa¹⁸⁹.

Istotowa równość wszystkich wiernych okazuje się posiada szczególne w relacji do ich podstawowych powinności, które wypływają z samej kondycji ochrzczonych, pośród których powołanie do świętości i do apostołatu stanowią zobowiązania najbardziej elementarne.

¹⁸² por. KK 32: EV 1.365; por. także CIC 208 gdzie jeszcze wyraźniej stwierdza się, że rzeczywista równość między wiernymi istnieje z racji odrodzenia w Chrystusie.

¹⁸³ por. Semmelroth, dz.cyt., 449.

¹⁸⁴ por. KK 9: EV 1.309.

¹⁸⁵ por. Bonnet, dz.cyt. 482: Autor mówi o równości jako istotnym aspekcie podstawowej tożsamości każdego wiernego w Chrystusie.

¹⁸⁶ por. *Christifideles laici*, 9: *Wcielenie w Chrystusa przez wiarę i sakramenty chrześcijańskiej inicjacji jest dla człowieka początkiem nowej chrześcijańskiej kondycji, która włącza go w tajemnicę Kościoła, kształtuje jego duchowe oblicze, stoi u podstaw wszystkich powołań i jest punktem wyjścia dla dynamizmu chrześcijańskiego życia świeckich.*

¹⁸⁷ por. Portillo, dz.cyt., 19: Autor pojmuje radykalną i fundamentalną równość wszystkich wiernych jako konieczną konsekwencję ich uczestnictwa w misji Kościoła.

¹⁸⁸ por. KK 32: EV 1.366: *co się tyczy godności i wspólnej wszystkim wiernym działalności około budowania Ciała Chrystusowego, prawdziwa równość panuje wśród wszystkich*; por. CIC 208.

¹⁸⁹ por. Portillo, dz.cyt., 20-21: Autor streszcza to uczestnictwo w trzech punktach: a) realizacja świętości osobistej, czyli doskonałości w miłości; b) świadectwo wiary tak wobec wierzących jak i niewierzących, które winno wyrażać się przez życie chrześcijańskie jak i przez słowa; c) realizacja *consecratio mundi*.

Cały dynamizm i wszelka aktywność Kościoła znajdują swe odniesienia do fundamentalnej równości wszystkich członków Mistycznego Ciała Chrystusa. Ta wspólna wszystkim kondycja stanowi nie tylko podstawę jednakowych uzdolnień, lecz również wspólnych wszystkim powinności, czy wymogów, z których wszyscy wierni winni zdawać sobie sprawę, aby rzeczywistość bycia chrześcijaninem mogła odpowiednio wyrazić się w ich życiu. Między tymi wymogami szczególnie istotna jest formacja doktrynalna¹⁹⁰ i to właśnie ze względu na jej znaczenie dla aktualizacji powszechnego powołania do świętości i bardziej jeszcze, do apostołatu.

ZAKOŃCZENIE

Postać wiernego zarysowana w dokumentach Magisterium, głównie soborowego, tak w wymiarze ontologicznym jak i dynamicznym, ujawnia charakter normatywny w tym, co dotyczy wymogu formacji doktrynalnej wspólnej wszystkim ochrzczonym. Radykalna nowość, będąca owocem chrztu, przez który wierni łączą się z Chrystusem i stają się uczestnikami Jego funkcji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej, domaga się od nich pewnej znajomości misterium zbawienia, którego stają się uczestnikami. Poza tym formacja ta okazuje się niezbędna jeśli rozważymy bycie chrześcijaninem w aspekcie dynamicznym, czyli powołania do nowego życia, zgodnego z otrzymanym darem łaski, oraz do współdziałania z łaską Bożą w aktualizacji swego bycia ochrzczonym. Szczególnie wyraźnie jest to widoczne w powołaniu do świętości i do apostołatu. Formacja doktrynalna jawi się tu jako konieczny warunek umożliwiający odpowiedź na to powołanie i realizację swego bycia ochrzczonym.

Kondycja ochrzczonego okazuje się normatywną dla wymogu formacji doktrynalnej wspólnej wszystkim wiernym i stanowi zarazem jej pierwszą przesłankę. Ponieważ, jak wskazaliśmy w oparciu o nauczanie Magisterium, kondycja ochrzczonego stanowi podstawę fundamentalnej równości wszystkich wiernych, dlatego możemy stwierdzić, że formacja doktrynalna stanowi nie tylko pewną możliwość, lecz i konieczność właśnie w odniesieniu do wszystkich wiernych.

Należy przyznać, że w naszej refleksji nie udało się uniknąć pewnego rodzaju powtórzeń, ponieważ dwie części tej refleksji zazębiają się, co staje się szczególnie widoczne w odniesieniu do powołania do świętości, a jeszcze bardziej, powołania do apostołatu. Wydawało się to nieuniknione ze względu na wierność dokumentom Magisterium, które podejmują wspomniane tematy powracając do nich wielokrotnie i ujmując je w różnych aspektach, które mimo wszystko w pewien sposób łączą się z zagadnieniem formacji doktrynalnej wspólnej wszystkim wiernym.

¹⁹⁰ por. Chapelle, dz.cyt., 189: *...la formation théologique des chrétiens senracine en ce qui les constitue comme chrétiens, dans l'économie sacramentelle du salut.*

L'ESSERE BATTEZZATO COME BASE DELL'ESIGENZA
DELLA FORMAZIONE DOTTRINALE

RIASSUNTO

Nel presente articolo abbiamo cercato di rispondere alla domanda qual'è la base su cui si fonda l'esigenza di una formazione dottrinale comune a tutti i battezzati. Affrontando la questione della necessità di una tale formazione, si è voluto analizzare la comune condizione dei battezzati come viene delineata nel Magistero conciliare, con ulteriori precisazioni di alcuni documenti posteriori.

Si è visto soprattutto il nesso essenziale tra l'esigenza di una formazione dottrinale e lo stesso essere cristiano nella sua costituzione sacramentale. Infatti il Battesimo produce una radicale novità di vita - la rigenerazione, per cui ai fedeli viene offerta la partecipazione alla vita stessa di Cristo al quale i battezzati vengono realmente conformati ed uniti. Tale conformazione e dono della vita divina comporta la partecipazione all'ufficio sacerdotale, profetico e regale di Cristo, determinando incisivamente l'essere del battezzato. Questo essere sacerdotale, profetico e regale del battezzato, nella ricchezza dei suoi aspetti, richiede proprio, per poter essere vissuto e attuato, una formazione dottrinale.

L'esigenza di una tale formazione ci è apparsa con evidenza nel considerare più specificamente la dimensione dinamica dell'essere cristiano, in riferimento alla chiamata alla santità e, meglio ancora, alla partecipazione dei fedeli all'apostolato. Infatti, chiamato alla santità, il cristiano ha bisogno di essere introdotto nella comprensione del disegno salvifico di Dio, realizzato con l'opera della redenzione di Cristo e con il dono dello Spirito Santo, e conoscere la Chiesa nella quale si realizza questa chiamata e alla quale sono affidati i mezzi di santificazione. La partecipazione all'apostolato, vivamente sottolineata come propria di tutti i fedeli per i quali costituisce diritto e dovere, in quanto radicata nello stesso essere cristiano, dimostra la necessità della formazione dottrinale quale condizione indispensabile. Il messaggio rivelato infatti, non può essere comunicato agli altri, sia con la vita che con la parola, se non è conosciuto nel miglior modo possibile.

Tuttavia dobbiamo osservare anche che la distinzione tra l'aspetto ontologico e quello dinamico non appare molto evidente nei documenti magisteriali sebbene i due risultino strettamente connessi e il primo si percepisca nel secondo. Perciò non si è potuto evitare un certo intreccio di questi aspetti dell'essere battezzato.

Questa condizione del battezzato appare fondamentale nella Chiesa. In effetti essa si rivela come base dell'esigenza di una formazione dottrinale che si dimostra necessaria a tutti; necessaria onde prendere maggiore coscienza della propria condizione e per poter attualizzarla specialmente nella sua dimensione dinamica.

Il fondamentale radicamento dell'esigenza della formazione dottrinale nella condizione del battezzato, sembra pertanto giustificare pienamente la possibilità e anche la necessità di parlare di una formazione dottrinale comune a tutti i fedeli o meglio, di una formazione dottrinale che sia un aspetto indispensabile dell'essere fedele - battezzato.